

SAMBAND

No. 96. April 1916.

“Samband” utkommer hver maaned og er et literær-historisk skrift for norske hjem i Amerika. Det er et organ for bygdelagbevægelsen og er særlig tilegnet bygdelagenes historiske virksomhet. Abonnementspris \$1.00 aaret; enkelte hefter 10c hvert.

Udgives av SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Samband

is a monthly magazine containing historical and biographical sketches from Norwegian settlements in America, besides old country folk-lore, tradition, and history; and is designed to be a magazine of general literary interest for the home. It is an organ for the Bygdelag movement in America. Subscription price, \$1.00 a year. Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION.

Manager and Editor, A. A. Veblen.

Indhold af No. 96, April, 1916.

	Side.
Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn. XIV.	
O. S. Johnson	321
De første aar ved St. Olaf College. I. Mrs. Anna E. Mohn	339
Ældre og yngre slechter fra Tunhovd, Numedal. II.	
H. H. Strøm	343
Valdriser i Dcor Co., Wis. II. A.	355
Valdriser i Pope Co., Minn. II. E. J. Dahly	358
Kvitsøi fyr og dets beliggenhet. B. L. Wick	361
Tønnesens "Retskrivningsbok" og Bings "Norsk Litteraturhistorie". Prof. A. E. Egge	365
Dr. John O. Evjens "Scandinavian Immigrants in New York, 1630—1674"	366
Erik T. Kjensrud B. (Med billede)	370
Christian Larsen Karstad. Olav Redal. Med billede)	373
Korespondance og redaktion	376

Samband.

No. 96

April

1916

Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.

XIV.

D. S. Johnson.

(Wilmington, fortsat.)

Johannes Østenjen Bondely var født paa Sadeland den 22de nov. 1829. Han lærte skomagerhaandværket i Norge, og gif vel nogle aar fra gaard til gaard i sin fødebygd med læstefknippen, spændremmen og ræffejpaden, tog maal af store og smaa fødder, og gjorde sko og støvler til dem, som var det almindelige, vante arbeide for skomagere i den tid. I 1852 udbandrede han til Amerika og kom til Rock County, Wisconsin, og opholdt sig der omtrent tre aar. Han kom saa til Wilmington og købte 160 acres land, hvorpaa han bodde til sin død. I 1857 blev han gift med en, hvis pigenavn var Marie Brown, der skjænkede ham tre barn, hvoraf to døde i en ung alder. Sønnen Julius købte farmen af sin far og bodde der en tid, men folgte den saa og flyttede ud til N. Dakota. Julius Bondely var en begavet mand, som var betrodd forskjellige tillidshverv, og praktiserede ikke saa lidet som dyrlæge her i omegnen.

Elling S. Børtnefs var født paa gaarden Børtnefs i Nes sogn, Hallingdal, den 29de september 1837, af forældrene Selge Pederfen og hustru Live, født Majormon. I 1859 udbandrede han til Amerika og kom til Rock County, Wisconsin, og blev der omtrent et aar, kom saa til Wilmington og købte land i udkanten af det store Hallingsettlement, som i længere tid var kaldt Col. I 1865 blev han gift med Kristi, født Myhre, som

Nye Records sunget af Prof. Carsten Woll

Du gamle Mor	75c	Blandt alle Lande	75c
Da Hore Wat.en.	75c	Mens Nordhavet	75c
Sjette af Norge	75c	4 aar Bjordene blaaner.	75c
Sa vi alle	75c	Mor	75c
Den norske Fjeller	75c	Eg gæste Tulla	75c
Norsk Fjelsang	75c	Eg Hoven saa	75c
Milkom Saf. ar	75c	Hjerringa med Staben.	75c
Gamle Norge	75c	Saat van Saugj	75c
Vi stri i Wi April	75c		
Eg for deg ut	75c		

18 valre Sange for kun \$6.75, porto frit, for Columbia og Victor Maskiner.

Northwestern Music House,

Carl Raugland, Pres. 520 Second Avenue So., Minneapolis, Minn.

før er nævnt i forbindelse med Myhrefamilien. De havde i deres egteskab 14 børn hvoraf 10 nu lever, og er følgende: Mrs. S. P. Kopang bor i Spring Grove. Johan P. Kopang er fra Kopang i Østerdalen, og kom til Wilmington i 1872. Kort efter sin ankomst rejste han til Decorah og tog et kursus ved Luther College, og siden ved højskolen i Winona, for at uddanne sig til skolelærer. Han har været ansat som skolelærer baade i engelsk og norsk, og ligesaa været kirkesanger og organist i Wilmington kirke siden 1879, og er det fremdeles. Han er en meget musikalsk begavet mand, som ofte har været med og spillet ved koncerter.

Den næste af disse børn er Helge, gift med en pige fra Selnes, og er farmer i Wilmington. Sigri bor ogsaa i Wilmington. Olaus er countykasserer for Houston County og bor i Caledonia. Hvor mange aar Olaus Bortnes har staaet der i kassererkontoret og taget imod penge fra alle skatteyderne i Houston County og skrevet ud kvitteringer, huster jeg ikke. Fuldt saalænge som siden Adam tjente paa Trøstheim er det vel ikke, men jamen er det i mange aar, og det ser ud som Bortnes kan saa beholde embedet saalænge han ønsker det, da han bliver igjenvælt hvert aar. Na folket i Houston County gjorde sandelig ikke noget misgreb da de første gang valgte Bortnes til kasserer, for han har vist sig saa dygtig, paalidelig og forekommende mod alle, at en bedre mand kan man ikke saa og heller ikke trænges det, og derfor har folket valgt ham igjen gang paa gang.

Broderen Peder er bankkasserer, og Theodor farmer, begge i Cook County, Minn. Theoline, Carl og Edwin bor ved Caledonia, Minn., og Emma er sygepleierke ved det lutherste hospital i La Crosse, Wis.

Elling S. Bortnes var en stille beskedne mand, ærlig og venlig i al sin omgang med sine medmennesker. Sit kald som

farmer røgtede han med trofast og dygtighed paa samme tid som han var meget interesseret i kirken og glemte ikke at give Gud hvad Guds er. Naar nogen kom og bad ham om et pengebidrag til et eller andet veldædigt siemed, saa var Elling Bortnes altid villig til at give, og brugte ofte at sige: „Det gjør mig saa godt at jeg kan saa være med at yde hjælp og jeg mærker at jeg aldrig har tabt noget derved.“

Elling Bortnes døde den 15de februar 1913, og det er sjelden at se saa stor deltagelse som ved hans begravelse. Tyssere og irlændere som bor i østre kant af townet kom for at bevise ham den sidste ære, saa prestens som forrettede, talte baade paa engelsk og paa norsk.

Daniel Jørgensen Møller var født den 5te juni 1831 i Røs sogn, Hallingdal, af forældrene Jørgen Danielsen Stættebakkens og hustru Margit Halvorsdatter. I en noget fremfremden alder kom Daniel over til Gardanger, og under sit ophold der blev han den 22de april 1862 gift med Magrete Sjursdatter Lusan. Hun var født i april maaned 1845, af forældrene Sjur Larsen Utne og hustru Marta Johnsdatter Saastad i Kinsvik, Gardanger. Lofthus, som ligger ganske nær Kinsvik skal være ligesom hjertet i Gardanger, siger turisterne, og det er forherliget af norske digtere og kunstnere, malere og komponister. Maa ske det var i denne skønne del af Gardanger, at digteren A. Munch undfangede tanken til det vakre digt „Brudefærden i Gardanger“, som jeg synes er saa skønt at jeg citerer det her:

Der aander en tindrende sommerluft
varmt over Gardangerfjords vande,
hvor høit op mod himlen i blaalig duft
de mægtige fjelde stande.

Det skinner fra bræ, det grønnes fra li,

fit helligdagsfrud staar egnen klædt i;
thi se, over grønklare hølje
hjemglider et brudefølge.

Som en oldtids kongedatter saa prud
med guldfrone paa og skarlagen,
i staven hun sidder den prægtige brud
saa fager som fjorden og dagen.
Lyfjalig brudgommen svinger sin hat,
nu fører han hjem sin dyreste stat,
og ser i de gine milde
fit liv som et bryllupsgilde.

Alt risler det loffende tonefald
af gangar og slaat over boven.
Fra fjeld og til fjeld ruller højsjens knald,
og glædesraab svarer fra skoven,
med brudens smaa terner drives der skjemt,
og kjøgemesteren har ikke glemt
at fylde uftanselig kruset
til ære for brudehuset.

Saa drage de fremad med lystelig spil
henover den blinkende flade,
og baad efter baad sig slutter derti,
med bryllupsgjester saa glade.
Det blaaner fra kløft, det skinner fra bræ,
det dufter fra blomstrende abildtræ. —
Ærværdig staa kirken paa tangen
og figner med flokkeflangen.

Jeg har reist med dampskib fra Eide i Gardanger og til Bergen, saa jeg har set lidt af den skjønne, afvekslende natur,

den speilblanke fjord omgivet af høie fjelde, hvorfra vandet i lodrette fossede styrte ned i fjorden som løvstrøber, samt paa andre steder de smaa, yndige bondegaaarde, der laa saa lunt under fjeldene, med sine frugthaver omkring vaaningshuset. Sandelig det var vakfært der, og stedet for baade digtere og kunstmalere at samle stof; men trods naturens skjønhed og det milde klimat som Gardanger er berømt for, saa var det dog der som paa andre steder i Norge i den tid, at det var smaa fremtidsudsigter for arbeideren, saa mange forlod da disse fagre bygder og drog til Amerika. Daniel Jørgensen og hustru forlod da Gardanger for i denne verdensdel at skabe sig et hjem, og kom til Wilmington hvor de bosatte sig. Daniel døde den 21de oktober 1908, medens hustruen fremdeles lever. Børnene er: Jørgen, Syver, Daniel, Edward, Lars, Gustaf, Johan og Marie. Syver blev gift med Marie, født Rast, og er farmer i Wilmington. Johan bor i Melville, N. Dakota. Daniel, gift med Gemaline, født Kinneberg, bor ved Walcott, N. Dakota. Gustaf, gift med Sofie, født Clas, er farmer i Caledonia township. Marie er gift med en af fransk herkomst ved navn Pascal og bor i San Francisco, hvor han er arkitekt. Edward, Lars og Jørgen er hjemme.

Jørgen (eller George), den ældste, lod sig hverve til soldat i 1892 og blev indlemmet i 20de infanteri regiment i U. S. arme, og han tjente i 22 aar, og deraf 8 aar paa Philippinerne. Han var med der under hele spanskekrigen og ligesaa i oprørskrigen, som Philippinerfolkene fik bragt paa bane efter krigen med Spanien var slut.

Han fortæller, at da han kom ud til Philippinerne var byen Manila den skidneste by han nogenstinde har set. Gaderne smale og krogede og uden brolægning, saa under regntiden var det knædyb søle i disse trange, krogede smug, hvor alskens urenhed florerede, da gaderne var den eneste plads hvor skarn og aff

affald af baade menneſker og dyr blev udtømt, ſom ſelvfølgelig forpeſtede luften og frembragte farlige ſygdomme. Han har heller ikke ſet ſaa voldſomt og langvarigt regn ſom der, fortalte han. Af ni ugers uafbrudt regn var det i ſeks uger ſom han ikke havde tørre klæder paa ſig. Feltlivet fordrede at ſoldaterne maatte ſtreife om fra ſted til ſted, ſlaa leir i det frie og lade den vaade habit ſidde paa uge efter uge.

Svervningstiden her i landet er ſom beſkjendt tre aar; men da de første tre aar var udtjent hørvede han ſig paanytt op igjen og op igjen og tjente i flere regimente, hvilket gav ham anledning til at ſaa ſe mange af landets ſtore ſteder, ſærlig ved ſydgrænſen med dens brogede befolkning. For henimod to aar ſiden blev han kjed af dette omflakkende liv og kom da hjem, og baade mor og ſøſkende blev helt overraſkede ved hans hjemkomſt, da han for det første var blevet helt ukjendelig for dem, og ſaa kunde han ikke tale ſit morsmaal.

Så det er jo et forunderlig led i den kjæde ſom kaldes menneſkets livsſjøreſje, at naar enkelte børn fjernes fra forældrene og kommer ud i verden, ſaa glemmer de det ſprog ſom mor har lært dem. At morsmaalet glemmes i en ſaa lang periode ſom 22 aar, og under det liv ſom fører en ſoldat fra plads til plads, hvor man ſjelden eller aldrig hører det, er ſlet ikke noget vi kan falde i ſtuderinger over og ſige: „han foragter ſit morsmaal.“ Nei det falder jo ſaa naturlig naar man i en lang aarrække bare taler og læſer engeliſk, ſaa blir det jo dette ſprog man udtrykker ſig i. Morsmaalet maa da lægges tilſide ſom ubrugbart. Men maalet hennar mor er dermed ikke død og borte. Det ligger paa hjertebunden og kommer igjen ſaaſnart man blir mindet derom. Dette var tilfældet med Jørgen Danielsen og dette har været tilfælde med ſaa mange andre. Det tog ikke mange dage førend Jørgen talte ſin mors klingende dialekt igjen.

Det ſprog ſom barnet har lært af ſin mor, og hvori det har fremſagt ſit fadervor og andre bønner, har dog fæſtet ſig anderledes ind i ſjælens dybeſte kroge end det man hurtig lærer ſenere hen i livet. Jeg har læſt om en norſk ſjømand, der gjorde tjeneste ombord paa et ſtort engeliſk ſkib ſom kom ibrand paa havet. For menneſkelige ſine ſaa det ud ſom den viſſe undergang. Som det eneſte man griber til under en ſaadan fare begyndte mange af mandſkabet at bede til Gud om redning; men ſjømanden blev forbauſet over at høre ſaa mange bad paa norſk — et daarligt norſk for endel af dem, et glemmt eller kanſke for nogle et forkaſtet ſprog. Og dog under diſſe omſtændigheder ſaa havde de kun et ſprog der kunde bære frem til naadens trone, og det var morsmaalet. Den norſke ſjømand havde før troet at han var den eneſte nordmand ombord.

En norſk læge i Chicago har fortalt at han engang blev kaldt til en fabrikk hvor en mand var bleven dødelig ſaaret i en maſſine. Manden der var arbejdsformand havde været en tauſ, indeſluttet og ſtreng fyr, der gif for at være en irlænder. Medens doktoren ſtod over den bevidſtløſe og arbejdede med ham, kom manden til ſans og ſamling. Han gjorde et forſøg paa at folde ſine hænder, læberne bevægede ſig og man hørte ham ſige: Fader vor, du ſom er i himlene o. ſ. v. paa norſk. Der var ogſaa en ſom ſøgte ſin trøſt i den bøn hans mor havde lært ham.

Lægerne ved de ſtore hoſpitalet har ofte truffet paa ſaadanne, at naar den dødsſyge mand ſkal dø, ſaa er de ſidſte ord ſom gaar over hans læber, idet forhængnet mellem dette liv og ewigheden trækket tilſide, diſſe ſidſte ord i et ſprog ſom ikke doktoren eller ſygepleierſken forſtaar, og da ſiger de: „He was a foreigner.“ — Han var en fremmed.

Nu kan det være undſkyldning for at de glemmer ſit morsmaal, de ſom maa reise fra plads til plads; men den ſom bor

i en by og har fast arbejde ved en fabrik finder vi ingen undskyldning for. Han kan ha anledning til at høre norsk prædiken, læse norske aviser og norske bøger, hvis han vil; men slike vil ikke, og saa fortæller de at de aldeles har glemt det norske sprog naar de har været her nogle saa aar. Forleden sommer kom der her til min farm en norsk gut som havde opholdt sig i Chicago i fem aar. Han var udbandret fra Trondhjem i Norge for fem aar siden, og paa den tid havde han saa aldeles glemt sit morsmaal, at det var ikke muligt at saa høre et norsk ord af ham de tre dage han var her. Nu kan nok saadanne jaffer fortælle os at de har glemt sit morsmaal paa fem aar, men det er vanskeligere at saa os til at tro det.

Jeg hørte for en tid siden en foredragsholder fortælle om en Hallinggut som kom her til Minnesota etsteds, og fik formentlig arbejde hos amerikanere, eller han gik paa skole for hurtig at lære sproget. Omtrent tre aar efter guttens ankomst, kom hans forældre og søskende, og da faderen traf sin søn og talte til ham, saa kunde gutten hverken svelle halling eller bog-sproget; det var bare engelsk han da kunde tale. Faderen studerede lidt paa denne sin søns overvættes store lærdom paa kun tre aar; men saa forstod han at sønnen var blevet en liden nar og gav ham en saa kraftig ørefik at han stupte i bakken, og spurgte gutten med det samme om han kjendte igjen den fra Hallingdal. Den gut havde sandelig trængt at saa en ørefik paa den anden side ogsaa for at komme paa ret kjøl igjen.

Nils Gulliksen Selland var født den 6te januar 1828 i Gravens sogn, Hardanger, af forældrene Gullik Selland og hustru Dordei. I 1857 udbandrede han til Amerika og kom til Wilmington, hvor han bodde til sin død, der indtraf i 1912. I 1864 blev han gift med Guri, født Rue. Hun var født den 30te september 1831, og blev først gift med Ole Ruslotten og kom til Worth County, Iowa, for at grunde sig et hjem; men

han kom ud for en ulykke, derved at et træ faldt over ham og endte hans liv. Han efterlod sig to børn ved navn Galdis og Ole. Galdis blev gift med Andreas Quinnill og bor nu ved Hickson, N. Dak. Enken blev da, som sagt, gift igjen med Nils Gulliksen, og en maaned efter de var egteviiede blev han taget til soldat og sendt ned til syden for at kjæmpe mod rebellerne, hvor han var til krigens slut.

Deres børn er: Olaus, Dorthea, Gustaf, Gilbert, Selene og Nicolai. Olaus bor i Canada. Dorthea er gift med Claus Nilfen og bor i Wilmington som farmer. Gustaf bor ved Wyndmere, N. Dak. Gilbert og Selene er hjemme. Nicolai er død.

Hans Johnsen var født ved Eidsvold den 2den februar 1841. Omtrent 22 aar gammel udbandrede han til Amerika og kom til Wilmington, hvor han en tid efter købte farm og drev som farmer i mange aar. I 1864 blev han gift med Jorund, født Moen, der skjenkede ham otte børn, hvoraf fem nu lever. Disse er Mrs. Lawrence Gilstad som bor i Morris-town, S. Dak. Mrs. Wm. Frederick bor i Montpelier, N. D. Mrs. C. J. Johnson bor i La Crosse, Wis., Mrs. Carl Tryhus bor i Wilmington. Sønnen Alfred købte farsfarmen for nogle aar siden, som han fremdeles bor paa, og faderen købte igjen 20 acres som han byggede og bodde paa til sin død, som indtraf den 15de januar 1916. Enken lever endnu.

Hans Johnson fortalte at han var med og arbejdede paa den første jernbane som blev bygget i Norge, og at han lærte at tale engelsk af de engelske arbejdere. Jernbanen mellem Kristiania og Eidsvold blev som bekjendt bygget af et engelsk kompani, og senere solgt til den norske stat.

En vel kjendt mand som opholdt sig her i Spring Grove og Wilmington flere aar, var Gul Flaaserud. Han var født i Luntepladsen, Krødsherred, og blev gift med Kristi, født

Skartum. Hun var en datter til spillemanden Truls Skartum, ogsaa i Krødsherred. Hendes bror Torfel Skartum blev ogsaa spillemand, og en anden bror blev skolelærer og virkede som saadan i mange aar, nær Drammen. Kristi var som pige en af de bedste dansere i Krødsherred paa den tid. Under en reise som kong Oscar I. gjorde gjennem Krødsherred blev han foreviist brudfærden, og Kristi Skartum var da den, som lod sig klæde som brud med den berømte Ringnes sølvkrone paa hovedet, og dansede den nationale brudedans for kongen. Ved et studentermøde i Kristiania i 1852 med udflugt til Taubergmoen, Hønefos, blev igjen den samme brudedragt fremviist, ogsaa af Kristi Skartum, der dansede som brud. Hun blev ogsaa betalt for denne sin opvisning.

Efter at hun blev gift med Gul Runtepladsen flyttede de til Bligerud i Sofnedalen, som han brugte i mange aar. Han kjøbte saa gaarden Flasketud i samme bygd og havde den endel aar og antog da navnet Flasketud. Denne gaard solgte han saa og kom til Spring Grove, antagelig i 1876, medens hustruen var igjen i Norge. Han kjøbte da 40 acres land i søndre part af Wilmington. I 1879 reiste han tilbage til Norge, og aaret efter kom han hid igjen og havde da hustruen med. De bodde da her en fem aar og tjente mange penge. Han var en dygtig arbeider, og hun paa sin side tjente hurtig penge ved sit kunstbæveri af sjal som hun folgte til husmødrene rundt om i slettementerne her. Saa reiste de til Norge igjen og kjøbte en liden plads i Strømsodbygden, Sofnedalen, som kaldes Nyhus. De penge som Kristi Flasketud havde tjent her vekslede hun i guld, og disse guldpenge viklet hun uldgarn omkring til store nøster, og fragtet pengene med som uldgarn i reisefufferten. Gul kom hid igjen og var her nogle aar. Reiste saa tilbage, men kom atter igjen hid og opholdt sig her nogle aar. Saa forlod han Wilmington og Amerika for bestandig og gav sig

til ro i Norge, efter at ha seilet over Atlanterhavet otte gange.

Kristi Flasketud døde i 1908, medens Gul lever endnu, og trods han er over 90 aar springer han som en unggut, siges det.

Gunder D. Kleven er født i Langevasbraaten, Sofnedalen, den 7de oktober 1854, af forældrene Ole Helgesen Kleven og hustru Magne, født Langevasbraaten. I 1884 udvandrede han til Amerika og kom til Spring Grove og har bodd i dets omegn siden. I 1893 blev han gift med Marie, født Hof, fra østre Toten. Hun er født 1870 af forældrene Peder Hof og hustru Mathea, og udvandrede til Amerika i 1886. Deres børn er Gjertru, Minni og Alvin. Gjertru er gift med Peter Shee og bor i Caledonia, Minn. Minni, gift med Gustaf Vafkelund, bor i Montevideo, Minn. Alvin er hjemme.

Gunder Klevens far var den berømte spillemand D. S. Kleven (Kleivagutten) som i mange aar spillede paa dansesalen Fjeldtrampen i Drammen, ved de aarlige markedsstevner der, og ligesaa under markedsstevnerne paa Kongsberg. Han spillede ogsaa i mangfoldige brylluper rundt om i bygderne Krødsherred, Sofnedalen og Madalen.

Efter bygdebestyrelsen over Krødsherred var Ole Helgesen Kleven født paa pladsen Kleven i aaret 1817, hvor den bekjendte jelemager M. C. Kleven i Kristiania er født.

Ole S. Kleven kom i sin ungdom i skrædderlære og drev med skrædderhaandværket i mange aar. Han var ogsaa mere end almindelig flink som skytter, og særlig til at skyde fugl paa leg. Omtrent 20 aar gammel var han allerede en flink felespiller paa Hardangerfele. I 25 aars alderen blev han gift med Magne Johnsdatter Langvasbraaten i Sofnedalen, og efter den tid sluttede han som skrædder og begyndte med gaardsbrug. Han bodde først i Langevasbraaten nogle aar, folgte saa denne gaard og kjøbte igjen Risshovd i Krødsherred. Denne gaard arbeidet han op til et mønsterbrug ved at bryde op en mængde

agerland. Han byggede ogsaa op en ny stuebygning og gjorde andre forbedringer paa gaarden, folgte saa Rishovd og kjøbte igjen gaarden Fjeld i nærheden af Drammen og bodde der nogle aar. Derfra flyttede han til Langevasbraaten igjen. Saa døde hans hustru og han sluttede da som gaardbruger. Han fik nu bedre tid til at dyrke musikken, og paa det nærmeste beihjæftigede han sig kun med den. Indtil den tid havde han indskrænket sig til kun at spille i bygdens brylluper og danselag, men begyndte da at spille ved markedsstevnerne i Drammen og Kongsberg sammen med en ved navn Hans Hagen. Men endnu havde Kleven sin store spillemandsreise tilgode som gjorde ham mere berømt end nogen anden spillemand i den tid.

En hjemvendt amerikaner ved navn Ole Lukasien Gihus, fra Valdeis, kom til Ringnes i Krødsherred og fik je det bekyndte Ringnes-jelv, nemlig to brudeudstyr; det ene var fra Hallingdal og det andet fra Gardanger. Som en kløgtig forretningmand fandt han, at her var anledning til at tjene penge paa denne brudestas, ved at drage ud i verden og opvise den nationale brudedragt og den nationale dans, efter den nationale dansemusik. Ole Lukasien fik da overtalt Anders Olsen Berg (Ringnes) til at gjøre en tur gennem Europa og Amerika. Man fik laant dragten som var fra det 16de aarhundrede, og en skrædder blev leiet til at gjøre brudeklæder efter denne model. Ole Selgesen Kleven blev engageret som spillemand, og to Krøllingjenter, Kase Evensdatter Snersrud og datteren til spillemanden, Anne Marie Olsdatter Kleven, lod sig engagere som brude. Brudgommen var Gunder Sorteberg, der sammen med de øvrige af sin familie alligevel var bestemt paa at reise til Amerika. Ringnesen og Ole Lukasien fik ham overtalt til at vente, for først at gjøre denne tur igjennem Sverige og Danmark og derefter lægge veien vestover gennem England. Han skulde for det første faa fri reise og dernæst

de i udbyttet. Gunder Narvesen Sorteberg var en overmaade flink hallingdanser, som spændte sine otte til ni fod i rundkast. Kase Snersrud skulde være mageløs i springdans og ligesaa spillemandens datter, kort sagt de var anerkjendt som de bedste dansere i Krødsherred paa den tid.

I juni maaned 1869 var de færdige med forberedelsen til reisen og drog da afsted. Den første forestilling de gav var ved St. Olavs bad ved Modum, hvor de gjorde stormende lykke. Siden optraadte de i Drammen. Forfatteren af disse linjer var netop en tur til Drammen den dag og blev i følge med denne trup fra Bifersund og til Drammen. Jeg husker, da jeg kom til Drammen, var det opslaaet plakater paa alle gadehjørner om denne brudefærd. De dansende bar dragter fra det 16de aarhundrede, og hallingdanseren spændte i rundkast 8½ fod, stod det paa plakaterne. Jeg maatte tilbage igjen om aftenen, saa jeg fik ikke je opvisningen, men hørte af dem som saa deres optræden at Gunder viste sig som en hyperlig hallingdanser. Han spændte over otte fod, og dansede med begge brudene paa en gang. Halling, gangar og springer faldt ham lige let, og den lille trup med de to vakre brude blev hilset med haandklap og begeistring hvor de optraadte. Spillemanden O. S. Kleven fortalte mig ofte om denne udenlandsreise.

Efterat ha givet opvisning i Drammen og Kristiania, drog de over til England for derefter at drage videre til Amerika. Ringnesen fulgte selv med, men Ole Lukasien trak sig tilbage, og da ingen af dem kunde engelsk maatte de leie en tolf ved navn Thomle, der ogsaa skulde gjøre tjeneste som forretningmand eller regnskabsfører. Det hele blev stort anlagt, og Ringnesen sparede ikke penge, medens de var i Norge og paa reisen over til England. Saa begyndte de da i England med store forhaabninger om at vinde guld og grønne skoge; men hvorledes det var og ikke var, saa varede det ikke længe førend

Thomle tomlede saa med pengefassen at den blev tom, og Gunder brudgom drog udenvidere sin vei til Amerika. Thomle passede da sin anledning og stak sig afsted til Amerika. Der stod da Ringnes'en, spillemanden og de to brude i et fremmed land uden penge og uden at kunne sproget. Ja enhver kan da tænke sig hvorledes de var stillet, blottet for alt blandt fremmede folk, som de ikke kunde tale med, og det gif saa vidt at de virkelig begyndte at lide nød. Endelig fik de dog igjennem konsulatet forbindelse med hjemlandet og der kom penge til hjemreisen. Ringnes'en, hvem denne bryllupsreise havde kostet flere tusinde speciealer, pleiede efterpaa at sige: „Aldrig har jeg været saa glad som da jeg saa Krødsherred igjen, og aldrig skal jeg vaage mig ud paa haalisen mere.“ Den ene brud, Aase Snersrud levede for to aar siden og lever maaske endnu, medens de andre er døde, og Ringnes'ølvet er havnet paa Frognerfateren ved Kristiania.

D. S. Kleven spillede fremdeles i mange aar i Drammen og Kongsberg, under markedsstevnerne, efterat han havde gjort denne udenlandsreise; men i 1883, 66 aar gammel, fik han et tilfælde af slag der lammede saaledes hans ene side at han ikke magtede at spille mere. Han bodde da hos sin datter Anne Marie paa Sjaastad i Sofnedalen, og døde i 1890.

De Selgesen Kleven var ikke alene en musikalsk begavet mand, der kunde oplive folk med sit frikke spil; men han var en jelskabsmand som saa, der var velkommen hvor han kom. Han havde en helt eiendommelig maade at omgaaes folk paa, som baade i tale og fagter faldt sig saa godt, at det blev ligesom nyt liv i en forsamling naar Kleven kom. Forfatteren af disse stisser tilbragte mange hyggelige stunder sammen med denne elskværdige mand baade i brylluper og private sammenkomster.

Sønnen Gunder, som før nævnt, er ogsaa en flink spille-

mand, der i mange aar ogsaa spillede ved de aarlige markedsstevner i Drammen og Kongsberg. Han staar ikke tilbage for faderen i at frembringe de bløde, fine toner som er det vidunderlige ved disse, som kan spille godt paa Hardangerfele.

Af andre fremragende spillemænd i Krødsherred kan nævnes Wilhelm M. Sorteberg og Anut Foslia.

Wilhelm M. Sorteberg var født 29de juni 1839, og allerede som en liden gut viste han sig at være en betydelig musikalsk begavelse. Felen, han først havde, var ikke noget kunstverk, da strengene var af heftetagl; men gutten havde geniet, og da er instrumentet af mindre betydning. Han holdt paa at spille hele sin opvekst. Men saa i begyndelsen af 1850-aarene kom det en vækelse over bygderne som faldte sterke domme over alle slags spil og dans. En pige i Flaa ved navn Kari Heie (Wis-Kari kaldt) havde haft en aabenbaring, og reiste da rundt om i bygderne og holdt opbyggelser ved at fortælle om det hun havde haft, og mangfoldige kostbare feler blev da brændt.

Wilhelm Sorteberg afhændte ogsaa sin fele, og det hengif tyve aar førend han spillede igjen. Han havde ogsaa et stort gaardbrug som optog hans tid saa han fik heller ikke anledning til at dyrke musikken. Saa fik han til foraring en fele af bryggerieier Amund Ringnes, og da han havde sluttet med gaardsbruget og var bleven livsremand, fik han tid til atter at beskæftige sig med musikken. Sorteberg begyndte da at spille igjen og opsogte de bedste spillemænd i Telemarken og andre bygder saa han i 1903 deltog i en kapseis i Kristiania hvor han fik anden præmie.

Sorteberg spillede aldrig i nogen dansemoro, men i hans giestrie hjem glædet han mange med sit vidunderlig vakre spil. Lige til sine sidste aar var han meget interesseret i nationalmusik, fortælles det. Han døde i 1912.

Anut Foslia der levede i begyndelsen af forrige aarhun-

dre er vel den mest navngjetne af alle spillemænd, efterfom det fortælles om ham. Han gjorde selv sine feler og disse blev berømte for sine sterke toner. En af hans feler som var opbevaret paa Bjøre, skulde saaledes være hørt i en halv norsk mils afstand. Knut havde fundet ud, at grantræ, i hvilket lynet havde slaat ned, var særdeles godt skiftet til feleklangbund, hvorfor han altid maatte ha sligt materiale til sine feler.

Efter bygdebogen om Krødsherred fortælles det, at Knut Foslia spillede engang i et bryllup paa øvre More. Presten Gude var ogsaa blandt bryllupsgjesterne. Felespil og dansemoro var ikke ligt af presten, og han forsøgte at befjæmpe dansen i brylluper. Men Knut agtet ikke om hvad presten jagde og mente. Han spillede op med et af sine bedste stykker. Det var musikken til en turdans med fire par, „Strabbelure“ kaldt. Medens presten saa paa dansen blev han saa indtaget i den, at han uden videre begyndte at danse med. Folk fik det nu til, at det var Knuts overnaturlige felespil som bragte presten til at danse, ligesom det heder i eventyret om Veslefrif.

Bed en St. Hansleg paa Gulsvik var der to spillemænd. Den ene var Knut og den anden var Mogutten, som da var en ældre mand. Under spillet røg det to strenge for Knut. Han lagde to nye strenge paa fela. No kan du koma att, sagde han. Senere spillede Mogutten. Da røg det tre strenge paa engang for ham, og han vilde ikke spille mere. Derpaa begyndte Knut at spille igjen; men da spillede han saa folk blev rædde. Man saa ham spille med fem fingre og den ene fingeren var svart. Slig musik havde man aldrig hørt før. Paa nordre Endrud skulde han engang under sit spil ha saad grøderne til at danse. Engang han var i julemoro paa Runesfogen var der flere af bygdens spillemænd tilstede. Der blev tale om alle slags laatter rigtig og urigtig spillet. Ser sit man længe ikke Knut til at spille. Men tilslut sagde han:

Kanskje dere har hug til at høre han Knut Foslia. Da man skulde gaa tilbords vilde Knut ikke, da vilde han bare spille. Da merkede nogle i laget at en vedstabel, der stod i en frog, begyndte at danse bortefter gulvet. „Nei nu faar du lægge bort fela, Knut, ellers blir det forbi med moroa,“ skreg man. Knut lagde fela paa et skab, men den fortjatte ligesuldt i samme kraftige tone. Folk blev rædde og forlod huset saa det blev forbi med moroen. Noget lignende skulde været hændt engang han spillede i et bryllup paa søndre Ørpen, fortælles det. I 1841 reiste Knut til Amerika; men her kunde han ikke faa felen til at laate slig som han vilde. Han forsøgte med flere slags træ, men kunde ikke faa den klangen i dem som i Norge.

En mand i Krødsherred som jeg af og til traf sammen med, der var bekjendt for sin vittighed og træffende svar, var Anders R. Dystebakken, eller som han i Krødsherred kaldes Børjemageren. Efter Kryllingbogen finder jeg at denne mand var født den 5te januar 1809 i vestre Toten, paa en af de gaarde, hvor fagnet fortæller, at den mytiske tromme lod sig høre, som skulde betyde krig, og som kaldtes Dystetrommen. Anders blev tidlig faderløs, men moderen giftede sig igjen. De var begge religiøse og gav gutten en fristelig opdragelse. Men da Anders var vokset op blev han en vilter krabat, som ligte at gaa paa jagt, handle heste, kjøre paa travbanen og tage ryggetag. Dette kunde ikke gaa i længden, og snart stod han midt oppe i fattigdommen med hustru og fire børn. Hustruen hed Kari Andersdatter og var kommen fra et velstandshjem, nemlig gaarden Sæter. Nu maatte der andet til; der maatte arbeides, og dertil havde han haade kræfter og anlæg, men paa Toten var saa at sige ingen fortjeneste. Anders drog til Modums blaafarveverk, som da i 1843 dreves som bedst. Kommen did besaa han sig i fjeldet, hvor lafede mennesker puffede sten; men dette arbejde tiltalte ham ikke. Han kom da til Krødsherred og for-

pagtede pladsen Heringsrud under gaarden Ringnes, og begyndte at omgjøre de gamle flintebøsser til kuldgevær. Han gjorde ogsaa endel nye geværer, men da saa fabrikerne begyndte at levere baade finere og billigere arbeider, maatte han slutte og tog fat paa andet smedarbeide, men navnet „Børsemakeren“ fik han beholde. Han læste ogsaa dyrlægebøger og begyndte ogsaa at praktisere som dyrlæge og det ogsaa med stort held.

Børsemakeren var en storvoksen kar med et udseende som den sværeste storbikse. Ved sin konfirmation saa han en liden vakker jente som hed Kari, og han blev saa dødelig forelsket i hende, medens han stod der paa kirkegulvet sammen med de andre konfirmanter, at han svor en ed paa at hun skulde blive hans. Det blev hun ogsaa, og børsemakeren pleiede siden at sige: „Jungen kulbrænder kunde passe bedre misen sin end jeg i den tid passede paa ho Kari.“

Børsemakeren døde i 1893, men hans minde som humorist vil endnu leve længe i Krødsherred. Han hadde en særdeles god hukommelse, og naar han satte snakketoiet igang kom snart lattermusklene i bevægelse hos tilhørerne. Det fortælles at han mere end en gang kunde samle folket om sig paa tunet ved Olbergs kirke, saa presten maatte tale for tomme bænke, da ingen blev træt af at høre paa børsemakeren.

Første gang børsemakeren og presten Magelsen traf hverandre var ombord paa dampskibet Saacon Adelssten. „Børse“ gav sig i prat med en nye presten og der blev en lang samtale. Presten spurgte da tilslut hvad slags kar han, Børsen, var. „Na, je er bare en husmand paa en plads oppe i øvre Krøssera, je,“ svarte børsemakeren. Presten blev stille, men tænkte — hvad han siden fortalte — i sit stille sind: „Kan husmænd je sliig ud, hvorledes ser saa bønderne i Krødsherred ud da?“

Da Magelsen nogle aar efter hadde faaet kald i Land, spurgte han Børsen en dag, han traf ham paa veien: „Hvad

figer vel folk om at jeg søger mig herfra? De maa vel forandre sig eller forarge sig over at jeg vil reise fra dem.“

„Kan ikke tænke det,“ svarede børsemakeren. „Det er med presterne som det var med vore forfædre, de gamle kaldvære, at de slog op sine pauluner paa de fædste græsange.“

Med Jørgen Moe hadde ogsaa børsemakeren lidt konflikt. I den tid var det omgangs-skole, og da en af Børsens gutter hadde jøgt skolen en tid vilde han bare fare paa kommers. Børsen kom i tale med presten om dette og gav grei besked. Gutten var bra til han kom paa skole, ja han; men der lærte han baade at dras og slaas.

Saa dette da kun som nogle brudstykker af de mange anekdoter som fortælles om børsemakeren i Krødsherred.

(Fortsattes.)

De første aar ved St. Olaf College.

Mrs. Anna E. Mohn.

I.

Naar jeg efter anmodning vil nedskrive mine iagttagelser de første aar ved St. Olaf College, faar jeg tilegne mig digteren Grays udtalelse, hvor han siger, at „any fool may write a most valuable book by chance, if he will only tell us what he saw and heard with veracity.“ Dette lyder ikke smigrende, men er forhaabentlig sandt.

For det første maa jeg holde mig til hvad jeg „hørte“ da jeg først kom til Northfield, sommeren 1875, da St. Olaf School (som den da blev kaldt) hadde fuldendt sit første aar. Grundlæggeren af skolen, pastor Bernt Julius Muus, hadde længe før den tid arbeidet i det stille i sine menigheter, i møder og i familier, for at vække interesse og offerbillighed for kristelig undervisning for de unge. Han indsaa klarlig, at dette

var nødvendig, skulde vor fædrenetro og kirkelige interesse bevares iblandt vort folk i dette land. Det er vel heller ikke mange af dem som kom herover ifra Norge, for at arbejde i kirken, som har nedlagt et større forberedende arbejde i den retning end pastor Muus. Til hjælp og overbevisning i dette sit grundlæggende arbejde brugte han ofte det 6te kapitel af den 5te Mose bog: „Og disse ere de bud, de skikke og rette, som Herren eders Gud har budet at lære eder, for at I skulle gjøre derefter i landet til hvilket I drage over for at eie det, paa det du skal frygte Herren din Gud, at holde alle hans skikke og hans bud, som jeg byder dig, du og din søn og din sønnesøn alle dit livs dage, og paa det at dine dage maa forlænges.“

Mødrene ifær, sagde pastor Muus, kunde ikke for ofte høre dette gjentaget, om deres pligter ligeoverfor deres børns frivillige opdragelse. Saa var det offervillighed han krævet, efterat nybyggerne var komne til velstand, for at faa planen med en høiere skole for unge mænd og kvinder sat i gang.

Luther College havde da allerede i flere aar været gaaende, men var særlig anlagt for at uddanne prester og lærere for samfundet. Denne skole som pastor Muus havde for øie, skulde ogsaa give unge kvinder en høiere uddannelse, og var saa vidt jeg ved den første af sit slags, iblandt det norske folk her til lands.

Det første afgjørende skridt for at sætte planen for en saadan skole igang, og tillige bestemme stedet, hvor den skulde anlægges, blev taget af købmand Harald Thorson ifra Northfield, Minnesota, da han i synodemødet i Golden, Goodhue Co., lovede at give 2,000 dollars til en skole som den pastor Muus ivrede for, om den blev anlagt i Northfield. Synoden, igjennem pastor J. M. Ottesen, udtalte sin tak til hr. Thorson, og sin glæde over et foretagende af den art, men paatog sig ikke noget ansvar ligeoverfor en saadan anstalt. St. Olaf College

begyndte saaledes sin tilværelse uafhængig af kirkesamfund, og forblev saaledes for det meste af tiden indtil den var næsten 25 aar gammel.

Det næste skridt, for skolen, var at sammenkalde et større møde af lutheranere, for at vække interesse, men med ikke saa meget direkte resultat. Northfield indbyggere tog sagen med megen velvilje, sammenkaldte et møde af borgere, og lovede ved subscription, imellem jeks og syv tusinde dollars til lokale for skolen.

Man blev der valgt „Trustees“ for skolen, og „Incorporation Articles“ som fremlagde dens maal og hensigt, blev udarbejdede. Dette skedde den 6te november 1874, som altfaa blev skolens indstiftelsesdag. De mænd som underskrev nævnte „articles“, og som blev skolens grundlæggere, var pastor B. J. Muus, Harald Thorson, Ole K. Finseth, Osmund Osmundson og Knut P. Sougen.

Grundlæggerne, med andre venner af foretagendet, samledes paa en høi lidt i nord for byen Northfield — om jeg ikke tager fejl — hvor de da mente at anlægge skolen. Da veiret var gunstigt, trakkerede Mrs. Thorson gæsterne med kaffe og en velsmagende lunch. Dette var den første festlighed for St. Olaf skolen. Det var dog ikke den sidste gang at Mr. og Mrs. Harald Thorson viste sin gæstfrihed mod St. Olafs venner. For at faa „sat maskinen igang“ var der møde efter møde, og gæster efter gæster at opvarte og indkvartere. Det var heldigt at de havde saa mange prægtige værelser, men der var ogsaa tilstede det som penge ikke kunde anskaffe, et hjerteligt „velkommen!“

Men for at komme tilbage til skolens grundlæggelse og festligheden i den anledning. Det maatte være en glædesdag for pastor Muus at se begyndt et foretagende som han saa længe

hadde arbeidet for, og til hvilket han satte saa store forhaabninger for eftertiden.

Da Public skolen i Northfield just var flyttet ind i nyt hus, blev den gamle bygning med grund kjøbt af St. Olaf skolens Board of Trustees. — Det er det sted hvor nu Congregationalist-kirken med præstebolig er beliggende. — Her paa dette sted havde St. Olaf College sin ringe begyndelse, hvad hus angik, den 8de januar 1875. Fæstligheden ved indvielsen var ikke ringe. Nattet et stormfuldt veir var mange folk tilstede, taler blev holdt af pastor Muus, Rev. S. G. Stub og prof. Mohn. Talerne lagde tilhørerne paa hjerte nødvendigheden af at give de unge kristelig undervisning, at lægge den rette grundvold og hjørnesten, og fornemmelig at opdrage gode kristelige mænd og kvinder. Deltagerne samlede til middag i Lockwood's Hall (nu det gamle Armory).

Det skulde før været nævnt at pastor Muus var den som gav skolen navn, efter Hellig Olaf, paa grund af dennes kraftige virke med at indføre kristendommen i vore fædres land.

Til bestyrer af skolen valgtes rev. Th. N. Mohn, som da midlertidig betjente synodemenigheden i St. Paul, Minn. Han modtog kaldet og kom samme høst til Northfield. Som assisterende lærer kaldtes prof. L. S. Reque fra Decorah, og som lærerinde i musik miss Ella Fiss fra Red Wing. Disse tre udgjorde det første fakultet ved St. Olaf School. Nattet skolen blev inkorporeret under statens love som college, vilde pastor Muus at den skulde kaldes St. Olaf School indtil den kunde give sine elever et fuldstændig kollege-kursus.

Den bygning hvor lærerne ved St. Olaf School begyndte sin undervisning, bestod af fire store værelser, en indgang og to smaa værelser, som før havde tjent til „hall“. Da trapperne blev flyttet til indgangen, blev det nederste af disse to smaa „hall rooms“ omdannet til musikværelse, det ovenpaa til logis

for bestyreren. For at komme ind i sit værelse maatte bestyreren gaa igjennem et hjørne af det større værelse, som benyttedes af en del af gutterne som sove- og studereværelse. Dette var ikke som nutildags, men alligevel havde de to lærere, Mohn og Reque, mangen hyggelig aften her i dette „hall room“, og her fik de ogsaa en aften visit af Dr. og Mrs. Strong af Carleton College. De to lærere „boarded“ første aar hos Thorsons hvor prof. Reque ogsaa havde logis. Der var ved siden af den større bygning ogsaa en liden en, som nok havde været den første skolebygning i Northfield, og som det første aar af skolens tilværelse benyttedes af en familie som „boardinghus“ for flere af eleverne. Elevantallet dette aar var femti.

Nærvæd den mindre bygning var der oprettet et par „Turning poles“, disse med et sæt croquet udgjorde det hele „gymnasium“ for de første elever ved skolen. Lidt i nord for dette „open air gymnasium“ og af lavere beliggenhed var det gamle American hotel som da benyttedes til Ladies Hall for Carleton College. Miss Evans, som allerede da var preceptress der, fortalte senere at de moret sig ofte ved at se paa St. Olaf gutterne naar de tog sine gymnastiske øvelser. (Mere.)

Ældre og yngre flegter fra Tunhovd, Numedal.

Tildels i Norge og tildels i Amerika.

Herbjørn S. Strøm.

II.

Megaarden var betragtet som den bedste gaard i bygden. Der kunde fødes en 18, 20 melkekuer, endel ungfæ, to hester og en tilsvarende mængde sau og gjeit. Der tilhørte gaarden en stor strækning af god tømmerfag, store fiskevand og gode sætre. Om gaardens opfittere i ældre tider har jeg ingen oplys-

ninger. Av et gammelt dokument fra 1784 sees det at en mand ved navn Ole Knudsen har bodd der paa den tid.

I aarene 1810—15 kom Halvar Kristensen og bosatte sig i Megaarden. Han var oppokset paa Sigaarden i Ruffedalen. Hans kone hedte Rangdi og var fra Grimsgaard paa Nes i Hallingdal. De var velstaaende og tillige var de hyggelige, gjestfrie, gavmilde og hjælpsomme folk. Fattig som rik blev mottat. For reisende var der altid husrum og mat at faa i Megaarden. Ungen fattig, som bad om almisse, gif tomhændet eller uhjulpet ut av deres hus.

I sine velmagtsdage var Halvar Megaarden betragtet som bygdens mest velstaaende og indflydelsesrike mand. Det største feilgrep han gjorde, var da han lot sig narre til at sælge sin store skog, og det paa en saadan maate at han liten eller ingen betaling fik for den.

De blev gamle folk og bodde paa gaarden til deres død. Halvar døde i 1860-aarene. Hans hustru Rangdi levde i mange aar derefter og opnaadde en meget høi alder. De var hædersfolk i enhver henseende.

Halvar og Rangdi Megaarden hadde i deres egteskap havt 16 børn, hvorav 4 døde i en ung alder. Seks gutter og seks piker vokste op. Tre av dem levde og døde i Norge, nemlig Margit, som blev gift med Ole S. Aspedoffen i Lunhovd, men blev boende paa Brandsgaard i Opdal; Kristi døde ugift; Ole d. y. døde ogsaa ugift. Han omkom ved et ulykkestilfælde, under tømmerfløtning i Galdalselven. (Det bemerkes at to i dette søfkenlag hedde Ole og to Kristen.)

De andre ni, nemlig Kristin d. æ., Ole d. æ., Halvar, Gutorm, Kristin d. y., Barbro, Sissel, Eli og Ingeborg, kom alle fra tid til anden til Amerika.

Kristin S. Megaarden d. æ. var en af de første som reiste fra Lunhovd til dette land. Han reiste om vaaren i 1846. —

Even Lian reiste ogsaa samme vaar, men de var ikke i følge, og jeg vet ikke hvem som først drog ut av dem. — Kristin kom først til Rock Prairie, Wis., hvor han blev gift og bodde en tre aars tid. Saa reiste han til Paint Creek, Iowa, og kjøbte der land og bosatte sig som farmer. Kort tid derefter drog han til California paa guldgravning, og i mange aar hørte hans familie intet fra ham. Efter mange aars forløp kom han tilbake, men var da hjemme blot en kort tid, og drog om kort tid til California igjen, men kom snart hjem igjen, og bodde siden som farmer ved Paint Creek, Iowa, hvor han døde i januar 1911. Han efterlater sig enke og tre sønner og to døtre, som alle siges at være ved Waterville, Iowa.

Ole S. Megaarden d. æ. kom til Amerika i 1848. Han kjøbte land og bosatte sig i nærheten av Orfordville, Wis., og bodde der til sin død i 1912. Han var to gange gift, og hans sidste hustru bor i Orfordville, Wis. Han efterlater fire sønner og to døtre. En datter lever i Orfordville; de andre paa forskjellige steder.

Barbro Halvarsdatter Megaarden var gift med Nils Johansgaard fra Ruffedalen. De kom til Amerika i 1857 og bosatte sig paa land ved Lansing, Iowa. Nils døde for mange aar siden. Barbro var enke i mange aar og døde ved Lansing i 1904 eller 1905. De hadde mange børn. En av sønnerne har drevet handelsforretning i Christina, N. Dak. De andre er bosatte paa forskjellige steder.

Halvar S. Megaarden kom ogsaa til Amerika i 1857. Han blev gift og bodde ved Orfordville, Wis. Han døde en ganske ung mand i 1890 eller 91, efterlatende enke og fem døtre. Enken bor ved Orfordville.

Sissel Halvarsdatter Megaarden kom ogsaa over i 1857, og hun kom ogsaa til Orfordville, og hun blev der gift med Erik N. Haugen, bror til kongressmand Haugen fra Iowa. De

drev med farming indtil de i 1890 flyttet til byen Orfordville, Wis. Hustruens Sissel var født 14de april 1839 og døde 25de januar 1905. Hendes efterlevende mand Erik Haugen blev boende i Orfordville blandt sine børn. Der var tolv børn, hvorav ni voksede op — fire sønner og fem døtre. Tre av døtrene lever i Orfordville. En datter og to sønner er i staten Washington. En søn er i Grand Forks, N. Dak., og en er National Bank Examiner i staten Iowa.

Guttorm S. Megaarden blev gift med piken Barbro Levorsdatter Garnaa, i Nesbygd, Hallingdal. Efter sin fars død overtog han gaarden og bodde nogle aar i Megaarden, men folgte den i 1867 til Gunleif Gregaardbakken og flyttet til Nes. I juni 1869 utvandret han med familie til Amerika, og kom først til sine flegninger ved Orfordville. Der bodde han en fem, seks aar. Siden flyttet de til Worth County, Iowa, og købte land i nærheten av Kensett, og drev der farming indtil de, for omtrent ti aar siden, flyttet til byen Kensett og har bodd der indtil denne tid. De har havt mange børn, men alle er døde, undtagen to sønner, som bor i Kensett. De har været snille og hyggelige folk. Det var Guttorm medfødt at være snil og god. Jeg kan huske fra vi var smaagutter, at han altid tok den beste i forsvaret. Han taalte ikke at se nogen led overlast.

Kristen S. Megaarden d. y. blev gift i Norge, med en pike ved navn Mari. Hun var oppvokset paa Rotegaard i Ruffedalen. De bodde i Ruffedalen i flere aar. I 1880 kom de til Amerika med sin familie, til hans bror Guttorm ved Kensett, Iowa. Der rentet de først en farm. Siden kjøbte de en 80 acre farm ved Austin, Minn., og bodde der som farmere i mange aar. Nogle aar siden overlot de farmen til den ældste søn, og flyttet til byen Austin. Saavidt jeg vet hadde de fire børn, to sønner og to døtre. Den ældste sønnen er paa farmen, og den

anden er telegrafist ved en jernbanestation. Den ene datter er gift og bor i byen Austin, Minn., og den yngste er hjemme hos foreldrene.

Eli Halvarsdatter Megaarden er gift med Ole E. Lillegaard og vil bli omtalt senere under Rotegaard.

Ingeborg S. Megaarden, gift med Halvar Brevig, vil bli omtalt i stykket om Brevig.

Guttorm Knudtzen, som er en flegning av Megaardsfolket og blev oppfostret i Megaarden, blev gift i Norge med en pike fra Opdal. De kom til Amerika i 1880 og er bosatte i Clayton Co., Iowa, hvor de fik kjøbt sig 40 acres land, som de siden har bodd paa, og de lever noksaa bra. De har havt flere børn, som alle er voksne og nogle gifte.

Gunleif S. Megaarden var en mand, som fortjener en særskilt omtale. Han var en av de faa, som fra intet at begynde med, endog i en fjeldbygd i Norge, kom sig frem og op til at bli en velstaaende og indflydelsesrik mand. Han var født og oppvokset i pladsen Gregaardbakken i Lunhovd. Hans far var Helleif Gunleifsen fra Børgen i Skurdalen, og hans mor Mari Halvarsdatter, oppvokset i Gregaardbakken. Gunleif var et klokt og oppvakt hode. Straks han var konfirmeret drog han ut paa handel, først med skreppehandling, siden med fæ- og heftehandel, og hadde lykken med sig og tjente gode penger.

Han blev gift med piken Margit Larsdatter Dokken fra Skurdalen, og kjøbte da straks Nordre Randberg i Dagalien, hvor de bodde i nogle aar. Han kjøbte ogsaa en gaard paa øvre Eker, men folgte den straks igjen. I 1868 kjøbte han Megaarden i Lunhovd, hvor de siden blev boende. Men da baade Gunleif og hans hustru va driftige folk, fik de straks gaarden i god stand igjen. Gunleif gjorde ofte en eller anden god handel, hvorved han tjente penge. Han fik ogsaa kjøbt et par gode skogstykker. Han gif stadig frem, saa han om nogle aar var

blit bygdens meſt velſtaaende, indflydelsesrike, ſtyrende og raadende mand. Han kjøbte ogſaa ſøndre Rotegaard. Der lot han opføre en ſtor og pen bygning med den tanke at der vilde han bo paa ſine gamle dage.

Å 1887 kjøbte han Sønſtegaard, ſaa at da hadde han tre av de bedſte gaarde i bygden. Sønſtegaard overlot de ſtrafs til deres ældſte ſøn Selleif. De hadde ikke flere børn ſom vokſte op end denne ene ſøn. Rotegaard blev ſenere ſolgt til Oland & Co., ſom hadde kjøbt Tunhovdsfogen.

Gunleif Megaarden var en forſtandig, praktiſk og indſigtsfuld mand, ærlig og opriktig i al ſin vandel, og en ſnil og omgængelig mand. Han var i mange aar medlem av formandſkabet i hvilket han var anerkjendt ſom den praktiſke og flartſeende mand, og hans ord hadde vekt. Han var ogſaa en handlingens mand. Han tok virkſom del i politiken og var yderliggaaende venſtremand. Han var paa tale ſom ſtortingsmand, og hadde han faat nytte livet længere er det meget muligt at han vilde kommet paa ſtortinget, ti han ſyntes at ha lykke og fremgang med alt han foretok ſig. Men i 1890-aarene, efter nogle dages ſykeleie blev han rykket bort i ſine meſt virkſomme aar og i ſin kraftige manddomsalder, mellem 55 og 60 aar gammel.

At Gunleif Megaarden ſaldt bort netop paa den tid var et ſtort tap for Tunhovd og beklages av alle i bygden, ti han var den ledende og ſtyrende. Det paaſtaaes at hadde han faat leve længere, ſaa hadde ikke Oland & Co. faat fat paa Tunhovdsfogene, ſom de næſten ødelagde. Ti han hadde allerede tat indledende ſkridt til at ſaa indkjøbt fogene for kommunen eller bygden.

Gunleifs enke, gamle Margit Megaarden, ſtyret med gaarden i mange aar efter Gunleifs død. Hun var en ualmindelig ſlink og driftig kvinde og kunde drive den ſaa godt ſom nogen.

Hun lever endnu paa gaarden, i 1916 da dette ſkrives. Nu er hun henimot 90 aar gammel og kan ſe tilbake paa et langt og virkſomt liv. Å de ſidſte to aar har hun været ſvak og til dels ſengeliggende, ſaa hendes dage kan ſnart være omme. Medſkriveren var en god ven og ſlegtning av diſſe hædersfolk.

Rotegaard. Den tredie gaard i rækken var Rotegaard, og den var i enhver henſeende likeſaa god ſom nogen av de andre gaarde i bygden. Å 1770-aarene og fremover bodde der en mand ved navn Kittil Bottolffen. Han var oppoſet paa Rotegaard Kulle i Kuffedalen. Hans huſtru hedde Margit. Det var en oplyſt, praktiſk og forſtandig mand, ſom hadde ſtor indflydelse i bygden. Å alle vigtige gjøremaal og anliggender ſøgtes altid hans raad og veiledning, og hans ord var lov. Han var en foregangsmand og en fremſkridtsmand. Han maa ha havt betydelig lovkundſkap, ti alle ſkrevne dokumenter, ſkjøder og kontrakter, ſom findes i Tunhovd fra den tid, er alle ſkrevne av „Gamle Kittil“, ſom han kaldtes, og de er udmerket godt ſkrevne.

Det ſiges, at da opſitterne paa de fire gaarde, Sønſtegaard, Megaarden, Rotegaard og Lillegaard, var blit enige om at dele Tunhovdsfogene mellem ſig, ſtod gamle Kittil utenfor ſin ſtuedør og beſtemte hvorledes de ſkulde deles og hvor delingslinjerne ſkulde gaa. Han tok ſom utgangspunkt enten en holme, odde eller dypeite viſ nede ved fjorden, og derfra ſkulde grænſerne gaa i ret linje til høieſte punkt av et bjerg eller hovde eller høide av et beſtent navn oppe i aaseggen. Dermed var de andre fornøiet, og derpaa gif han ind i ſtuen og ſkrev delingskontrakten, og dermed var den ſak avgjort.

Han blev en gammel mand og døde enten i Rotegaard eller Lillegaard, hos ſin datter Gunhild, men hans minde lever endnu og vil leve længe i bygden. Min far talte ofte, med ærbødighet, om gamle Kittil. De hadde været gode venner.

Gamle Kittil Rotegaard og hans hustru hadde høvt fem børn, fire døtre og en søn. Av døtrene blev Gunhild gift med Nils Nilfen Sveinungsgaard fra Skurdalen, men han blev boende i Lillegaard i Lunhovd. Torand blev gift med Paal Enderud i Dagalien. Kari blev gift til Staaland i Opdal, og Barbros blev gift til Nøstledoffen i Skurdalen.

Kittils søn Asle var med i krigen i 1808—14. Han var underofficer og gift under navnet sergeant Lunhovd. Efter krigen blev han gift med Ingeborg Masen, enke efter Knudt Masen i Lunhovd, og blev efter den tid kaldt Asle Masen.

Efter gamle Kittil kom Bjørn Nystuen til Rotegaard. Han hadde før bodd paa Nes i Hallingdal og været en rik og indflydelsesrik mand. Han var en spekulant, og hadde kjøbt op flere større landeieendomme, som han antagelig var i gjæld paa, saa at da pengenedslaget kom i 1812—14, gift han fallit og blev en aldeles ruineret mand, jaa det siges at han senere maatte saa hjælp av bygden. Om hans hustru vet jeg intet og heller ikke hvormange børn de hadde. Jeg kjendte bare tre av dem, Mikkel, Endre og en datter Helene, som blev gift med Ole Johnsen, Øvre Brevig. Endre Bjørnsen kjøbte nedre Lian i Lunhovd og bosatte sig der. Mikkel Bjørnsen reiste til Amerika og kom til Clayton County, Iowa, hvor han kjøbte land og bosatte sig. Der blev han gift med en pike fra Sol i Hallingdal. De er begge døde for flere aar siden.

I „Samband“ for 1912 har Guttorm Gregerson fra Elgin, Iowa, skrevet en udførlig historie om numedølerne i Clayton Co., Iowa, hvori han beretter at „Mikkel Bjørnsen og hustru hadde fire børn. Deres ældste søn B. M. Benson bor fremdeles paa farsfarmen. Han blev gift med Borgbild, en datter efter Lars E. Lien. Han har ogsaa kjøbt sin kones fødested, jaa han nu har flere hundrede acres av land. De har otte børn, to gutter og seks piger.

„Ole M. Bjørnsen eller Benson, er ogsaa farmer, er gift og har flere børn. Kari M. Benson er gift med Nils E. Hegna. De har fem børn og bor ved Inwood, Iowa. Ingeborg, den yngste, er gift med Henry D. Grønhoed i Town of Wagner. De har flere børn.

„Der skal være mange av Bjørn Nystuens efterkommere ved Paint Creek, Iowa.“

Efter Bjørn Nystuens tid skiftede Rotegaard eiere flere ganger. En mand ved navn Meier Prestegaarden, eller Grafvård, fra Opdal, skulde eiet den en tid, men jeg tror ikke at han nogen tid bodde der.

I 1830-aarene kjøbte Ole og Halvar, sønnerne til John Øvre Brevig, gaarden Rotegaard, men ikke skogen. De delte gaarden mellem sig. Ole tok den nordre del og Halvar den søndre halvdel. Halvar hadde ogsaa øvre Brevig og bodde i Rotegaard blot om høsten og en del av vinteren.

Ole var da gift med Helene, datter til den før nævnte Bjørn Nystuen. De bosatte sig da i Rotegaard, og han blev efter den tid kaldt Ole Rotegaard. De blev boende i Rotegaard indtil de i 1852 solgte gaarden og med familie utvandret til Amerika. De kom til det paabegyndte norske settlement ved Turkey River i Clayton County, Iowa, en 20 til 25 mil sydvest fra McGregor, som siden blev et av de største settlementer i Iowa. Ole Rotegaard og hans brorsøn John Brevig var vist de første fra Lunhovd som satte sig ned der. Siden kom der mange flere.

Der kjøbte Ole Rotegaard sig land og bosatte sig paa en botten indtil strandbredden av Turkey River, i hvilken han senere fanget mangen vakker fisk. Han var vant til den slags bedrift fra Norge og forstod sig baade paa at fange og tilvirke fisken til endog god røkfisk. I den tid jeg opholdt mig i Clayton County var jeg flere gange med ham og fisket i Turkey

River. Vi var beslegtet, ti gamle Ole Notegaard og min far var søskendbarn, og de lignet hverandre som to brødre.

Da disse folk blev gamle overlot de farmen til deres ældste søn Ole, og bodde hos ham til sin død. Ole Notegaard var født av forældrene John og Mari Øvre Brevig i Lunhovd i februar 1906 og døde i Clayton County den 13de november 1886, 80 aar gammel. Hans hustru Helene var død nogle aar før. De er begravet paa Norway menighets kirkegaard i Clayton Co. De har en stor flegt efter sig.

Ole og Helene Notegaard hadde fem børn, alle født i Norge, nemlig Ole, Bjørn, Halvar, Mari og Kari.

Ole, den ældste, blev gift med piken Mase, datter til Ole og Ambjør Wold fra Flaa i Hallingdal. De hadde bare tre barn, en søn og to døtre, som alle blev gift paa en og samme gang. Deres far hette Ole, alle tre brudgommerne hette Ole. Far til den ene brudgom het Ole, og prestet som forrettet het ogsaa Ole, nemlig pastor Ole Waldeland. Dette tredobbelte bryllup blev holdt 5te mai 1871.

Ole J. Notegaard, den yngre, bodde paa farsfarmen endel aar. Omfider solgte han den og kjøpte igjen en stor og god farm længere oppe paa prærien. Han blev en rik mand og fik en stor familie. Han var født i Norge 8de januar 1838 og døde den 1ste juli 1907. Han hadde været en drivendes mand. Hans enke blev hoende paa farmen.

Ole og Mase Notegaard hadde i deres egteskap 13 barn. Otto, Olavus, Helene, Henry, Emma, Johanne, Beata, Ruth, Julia, Benjamin, Rudolph, Blaine og Olvin. Otto driver bankforretning paa St. Olaf, Iowa. Han er gift med Caroline Selgesen og har flere barn. Olavus og Ruth er døde. Helene og Emma er gifte, begge heter Larson og bor ved Lilly, Day county, S. Dak. De andre er ved St. Olaf, Iowa. De har alle taget navnet Johnson.

Bjørn Notegaard var først sælemaker i McGreogor. Siden drev han en tid handelsforretning i Emmetsburg, Ia. Senere drev han med hvetehandel og agentskap i Farmersburg i Iowa. Tilslut blev han farmer. Han var gift med en amerikansk kvinde, men er død for mange aar siden. Han efterlot sig enke og to barn.

Halvor O. Notegaard blev gift med Virgit, datter til Nils og Guri Nykfestu som begge var fra Veggli i Numedal. Han kjøpte et stykke bakket og tungvindt land nær indtil farsfarmen og bosatte sig der. Om nogen aar døde hans hustru og efterlot sig tre barn. Halvor var da enkemand i flere aar, men omfider giftet han sig igjen og flyttet til Wisconsin.

Mari, datter til gamle Ole Notegaard, var gift med Knudt O. Jæger (eller Blingsmoen) kommet fra Nes i Hallingdal. De bodde ganske i nærheten av hendes fars farm. Hun var født i Norge i 1832 og døde den 17de oktober 1872. Hun efterlot sig seks barn. Hendes mand Knut blev en meget gammel mand og døde hos sin søn, ved Gunder, Iowa, i 1912 eller 1913. Knut og Mari Jæger hadde som jagt seks barn. De var, John, Ole, Karen, Helene, Maren og en hvis navn jeg ikke husker.

John driver trælasthandel paa St. Olaf. Ole er farmer ved Gunder, Iowa, Karen blev gift med Ole O. Wold, og stod brud i det tredobbelte bryllup som før er omtalt. Baade hun og hendes mand er døde nogen aar siden. De efterlot sig flere barn, men jeg kjenner intet til dem. Helene K. Jæger blev gift med enkemanden Nils O. Holm, fra Nes i Hallingdal. De bodde ogsaa i samme nabolag. Nils er død for mange aar siden. De hadde vist flere barn, men jeg kjenner intet til dem. Maren K. Jæger, tror jeg, blev gift med Peter, søn til John S. Brevig. Peter døde som ung mand. Han efterlot sig enke og 3 barn. Den fjerde datter blev gift med Reier, søn til Lars K. Oset. Reier

døde i 1915, saa hun er nu enke og har antagelig flere barn.

Ole Elleffen Notegaard. Efter at Ole Notegaard var reist til Amerika, har Notegaard gaat i handel og hat mange eiere, og det har for det meste været brukere, eller rentere, som har bodd der. Galvar Brevig beholdt dog sin del av den indtil i 60-aarene. Da folgte ogsaa han ut.

§ 1870 kom Ellef Olsen med familie og bosatte sig i Notegaard. Han var fra Gaugen i Eggedal, men hadde bodd i mange aar i More i Numedal. Han var en ældre mand og hadde to voksne sønner, Nils og Ole. Nils var født i 1858 og blev i 1875 gift med piken Anna Kristine, datter til Krist Manon (?) og Eli Galvarsdatter Megaarden. Sunn var født i 1854 og oppvokset i Megaarden.

Nils E. Notegaard, som han kaldtes, blev boende i Notegaard indtil han i 1885 med familie utvandret til Amerika. De kom til Red Lake county, Minn., og bosatte sig paa land en seks mil vest fra byen Chief River Falls. Paa den tid var dette et vildt landskap, saa de maatte gjennemgaa nybyggerlivets besværligheter. Men med tiden fik de bygget op en pen og god farm, og de lever nu nok saa bra. De har hat otte barn: Ellef, født i 1876; Kristin, født 1878; Ole, født 1880; Galvar, født 1882; Gunhild, født 1887; Kristin, født 1890; Karoline, født 1892; og Emma Amalia, født 1894. En av sønnerne er hjemme og driver farmen. En er butiksvend i Chief River Falls. De andre opholder sig der i jettlementet.

Ole E. Lillegaard, bror til Nils Notegaard, var født i 1844 og blev i 1877 gift med Eli Galvarsdatter Megaarden. Sunn var altfaa mor til hans brors (Nils's) hustru. § 1870 kjøpte Ole og Eli søndre Lillegaard, hvor de blev boende indtil de i 1882 reiste til Amerika. De kom først til Drfordville, Wis., og opholdt sig der et aars tid. § 1883 reiste de til Red Lake county, Minn. og bosatte sig nogen mil vest fra byen Chief

River Falls. Der drev de med farming i mange aar, men da de begyndte at bli gamle saa folgte de farmen og kjøpte igjen 40 acres med land nær indtil Nils Notegaards farm og bygget sig der et pent hjem. De har nogen melkekuer og høns at stille med og lever nok saa bra.

Gamle Ellef kom i følge med sin søn Nils til Amerika i 1885 og var hos ham til sin død i 1895, 82 aar gammel.

Ole og Eli hadde ingen barn, men de hadde en foster søn ved navn Gudbrand G. Husemoen. Han var en tid i Goodhue county, Minn., men siges nu at være ved vestkysten etsteds. Sommeren 1913 avla jeg disse gamle kjendte bygdefolk et behagelig besøk. Jeg haaber de er med helsen og lever bra.

Søndre Notegaard tilhører nu skogeierkompaniet og Ole Danielsen bor der. Nord Notegaard er delt i to dele og har to opfittere. De er fremmede folk. (Fortsettes.)

Valdriiser i Door og nordre ende av Kewanee county, Wis.

II.

For at faa en sammenhengende historie af Valdriissettlementet her, saa blir det nødvendig at ta med andre norske som bosatte sig her, især skal der meddeles lidt om de kirkelige forhold, med det samme.

Kaptein Anders Larson (Omre) blev lei at fare paa vandet længere, giftede sig og efter at han hadde kjøbt sig endel land i søndre ende af Sturgeon Bay town og bygget sig nødvendige huse, flyttede han hid fra Manitowoc, hvor han før hørte hjemme. Det var i 1870. Efter et aars forløb eller saa, fødtes ham en søn og da her ikke var nogen lutherisk prest her oppskrev kaptein Larson et brev til kjøbmand Osuld Torrison, som Larson var godt kjendt med, og blandt andet fortalte at hans

kone hadde født en søn, men han vidste ikke hvorledes han kunde faa daupa'n.

Pastor L. M. Bjørn, som da var prest i Manitowoc by og andre menigheder fik se brevet og om lidt reiste han hid, og døpte baade denne gut og flere andre børn, før han reiste hjem. Nogle flere norske kom til, og det kom paa tale om det muligens kunde dannes en norsk lutherisk menighed af disse sidste nysettlere især. Baunen lygte, bustikken løb, fra grande til nærmeste grande, som det staar i Sinclairvisen, og en flok mandfolk samledes hos G. J. Anderson, da dette sted var centralt beliggende og huset var nok saa rummeligt. Følgen blev, at her stiftedes den første norsk-lutheriske menighed i Door county. Den blev kaldt Tanum menighed. Dette var den 30te januar 1872. Kaptein Larson, Peder Olson og G. J. Anderson valgtes til trustees. Blandt andet fik disse paalæg om at sikre en otti land til prestegaard. Mindre syntes pastor Bjørn ikke kunde gjøre det. Landet var nok endda billigt her, da det som blev kjøbt var bare seks dollars aceren. Men at samle penge og faa landet betalt, var næst to it. Efter flere mislykkede forsøk paa at samle penge og faa prestelandet, som det kaldtes, betalt, folgtes den ene førte. Menigheden hadde altsaa bare en førte igjen til prestegaard alligevel, og det tok nok saa længe at faa den betalt, som pengetiderne var i de dage.

Pastor Bjørn betjente os midlertidig (omtrent 5 gange aaret) til høsten 1876, da Synodens kirke raad sendte os Th. Schesvold, som straks før var ordineret til prest. Aaret efter Schesvold kom byggedes et lidet hus paa prestelandet og presten som i løbet af sommeren var blitt gift med Julia Sigstad fra Manitowoc county, flyttede ind. Pastor Schesvold var da her til høsten 1883, da han forlod os og reiste til State of Georgia for at prøve sin lykke som farmer, men aaret efter kom han tilbake til Manitowoc county, reiste siden til Barron county, Wis.,

fik sig et stykke land og blev farmer. Baade hustru og Schesvold er begge døde nu. Hvor stor familie de hadde ved jeg ikke.

Kaptein Larson med forskjellige andre traf sig tilbake fra menigheden efter vi fik fast prest. De tog ganske stræk baade af menighedens udgifter og andet. Tilsluttet fik kaptein Larson sig en vesjel og begyndte som sjømand igjen. Lykken var ham ikke gunstig mere som seiler og efter at ha hat skuten under nogle gange blev han ogsaa tilsluttet med tilbunds og druknede. Hvor familien blev af kjender jeg ikke til.

Det sidste aar Schesvold var iblandt os, blev Tanum menighed delt i to. Den fradelte part antog navnet Foret norsk ev. luth. menighed i Door county. Denne daterer sig fra den 14de april 1883. De første trustees var Arne T. Orderdalen, P. Christianson og G. J. Anderson. Sidstnevnte blev ogsaa denne menigheds sekretær, kasserer og klokker. Dette embede har han endnu, tilligemed at nu er han kasserer igjen. Høsten 1883 begyndte han ogsaa søndagskole, som med jmaa afbrydelser er blitt holdt gaaende. Han er endnu med som leder af samme med den forskjel at han nu har 5—6 hjælpelærere. I Tanum menighed fungerede han ogsaa som klokker fra høsten 1876 til høsten 1901, altsaa i 25 aar. I sit eget skoledistrikt var han school clerk i 29 aar og de 2 foregaaende var han direktor.

Den største trang til at menigheden maatte deles, var ganske veienes længde og beiskaffenhet i de dage. Paa samme tid som veiene ofte var næsten ufremkommelige, saa maatte en ofte gjøre saa store omveie, at længden fordobledes. Nu, efter at gode veie er oparbejdet, folk flest har gode heste og buggies, ja endog tildeels automobiler at kjøre i, er det bare en morotur om det er en 7—8 mil at reise, endog til kirke. Da det nu ikke var nogen slags lærestrid som gjorde deling nødvendig, saa har disse to menigheder fælles prest, lige stor eiendomsret i preste-

gaarden, ligelig betjening, mod at svare hver sin halvdel af presteløn og prestegaardens vedligeholdelse.

Straks efter delingen, besluttede Tanum menighed sig til at bygge kirke.

Pastor C. F. Magelsjen, som da var prest i Manitowoc by, kom herop og han fik da organiseret Bay View norsk luth. menighed i og omkring Sturgeon Bay. Past. Magelsjen kom ogsaa ud til et møde med Tanum menighed, og følgen blev at der bestemtes at bygge kirke paa gravstaden ved prestegaarden. Magelsjen lovede sig til at sende to gode snedkere op fra Manitowoc, og valdriserne Torstein L. Presthegge (Torstein paa Fore) og Lars Olson (Lars i Brøta) kom. Disse to, i fællesskab med en del andre snedkere, fik da kirken færdig under maling udvendig og til at plastes indvendig. Her holdt da pastor Schesvold sin afskedsprædiken før han høsten 1883 forlod os. A.

(Mere.)

Valdriser i Pope county, Minn.—II.

Av C. F. Dahly.

Julius D. Grove var født den 23de mai 1872 i Town of Warsnes, Pope county av forældrene Claus Olson Grove, født i Kragerø, og Ragnhild Gulbrandsdatter Karibus, Nordre Murdal, Valdres. Mr. Grove voksede op i arbeide hjemme paa farmen og frekventerte almueskolen indtil han i 15-aarsalderen reiste til State Normal-skolen i St. Cloud, og efter et aars ophold der, holdt skole i tre aar. Derpaa tok han et kursus ved Winneapolis College of Commerce, hvorfra han graduerte med bedste karakter. Derpaa fik han ansættelse som stenograf i Keenah, Wis. og arbeidet som saadan i 1893 og 1894, men gif da tilbake til Normal-skolen i St. Cloud og graduerte derfra vaaren 1897. Næste høst og 1898 var han principal ved høisko-

len i Houston, Minn. Saa tok han et lovkursus ved statsuniversitetet og fik graden B. S. vaaren 1901. Han var saa hjemme til om høsten samme aar, da han blev gift med Miss Jennie Dalager, som ogsaa er født i Town of Warsnes, av forældrene Hans Dalager, Sogning, og hustru Ingeborg Knudsdatter Sjellemarken, Nordre Murdal. Straks efter flyttet Mr. Grove med sin brud til Glenwood og begyndte at praktisere som skattefører. Allerede høsten 1902 blev Grove valgt til County Attorney, hvilken stilling han har beklædt hele tiden siden. Nagtet han har hat mange sterke motstandere har han altid gaat av med glimrende seire for gjenvalg.

Mr. og Mrs. Grove har altid været venesjæle og har tat del i alt saavel socialt og kirkelig som politisk liv og virke. De har været gjestfri mot fattige og rike, uten forskjel. Og Grove har arbeidet sig frem baade i velstand og ære. Deres barn er fire gutter og en pike.

Grove har stor erfaring i skifteretsaker og har været stadig valgt til administrator. Han har været en av direktørerne i Glenwood State Bank siden dens stiftelse i 1908. De to sidste aar har han været byen Glenwoods legal adviser. I fire aar clerk for M. W. N. Han var med at oprette Pope County Valdrislag og blev dets kasserer, som han endnu er. Han er eier av nogen gode hus i Glenwood og dertil en hel del godt land, saa han er trygg for sit underhold. Der er tale om at Grove burde gives en bedre og mere ærefuld stilling i livet end den han indehar. Mange siger, la os sende ham til legislaturen, andre, la os sende ham til senatet, og andre siger, send ham til kongressen, der passer han bedst. Seg vil blot sige ett: Gi ham hvilken stilling du vil. Seg vædder paa, at han utfører sine pligter baade som politiker og folkets mand.

Ole S. Opheim er født 4de December 1859 paa gaarden Opheim, Umes, Nordre Murdal, av forældrene Galvor Mikkelsen

fen Gaaden, Abjørsbygden, og Kari Oksdatter Gimle, Ulnes. Han utvandret vaaren 1880 til Amerika og kom til Mortonsville, Grant county, Wis., og arbeidet der gjennom sommeren. Høsten samme aar blev han gift med Ingrid Halvorsdatter Rye fra Ulnes. Samme høst reiste de til Swift Falls, Minn. Der arbeidet han blandt farmerne i næsten to aar, og drog saa til Stevens county og tok arbeide der paa en farm fra vaaren til høsten. Saa leiet han en farm og begyndte som farmer paa egen haand. Høsten 1883 flyttet de til den farm som siden har været hans egen. Det var da indemnity land, som han senere fik paa homestead og fik sit skjøde fra regjeringen høsten 1899.

Mr. Opheim og hustru hadde i sit egteskap ni barn og alle med undtagelse av en lever og bor rundt hjemmet. Deres navne og bopæl følger:

Clara, gift med Hans Jacobson, bor tre mil sydvest for sin fars hjem. Hannah, gift med Carl Hogg, bor to mil øst. Ferdinand, som er gift med Rhoda Hatling, lever paa nabofarmen, som faderen kjøpte til dem. Ferdinand er graduent fra Glenwood Academy. Ida, gift med Olaf Braaten, bor tre mil i nord. Silda, ogsaa graduent fra Glenwood Academy, er gift og bor i Minot, N. Dak. Clifford, som er graduent fra Morris Agricultural School, har sammen med broren Ingvald, rentet farsfarmen. Helmer, graduent fra Glenwood high school, er elev ved Park Region College. Den yngste gut er hjemme paa farmen. Mrs. Opheim døde efter et kort sykeleie 25de Mai 1899.

Mr. Opheim har været en meget agtet og virksom mand, som har arbeidet sig frem til godekaar. Han har nu 300 acres av det bedste farmland nogen kan ønske sig, med gode, moderne bygninger. Politisk har Opheim ikke befattet sig med og han har bestemt negtet at ha noget dermed at bestille, idet han heller vilde oparbeide sin farm og gi sine barn en sømmelig opdra-

gelse. I skolestyret maatte han dog være med endel aar og var et værdifuldt medlem derav. Han var med at organisere Pope County Baldrislag og blev dets første sekretær og blev ifjor gjenvalgt. Han er fortiden indsamler for Baldrisgaven. Han er formand for banketkomiteen for det anstundende storstevne av valdriser i Glenwood 22de og 23de Juni næstkommende. Meget mer kunde skrives om denne folkekjære mand, men vi vil ikke gjøre beslag paa mere rum nu.

Rvitsøi fyr og dets beliggenhet.

B. L. Wick.

Den som kommer til Stavanger med dampfisk fra England ønsker alltid at faa sigte Rvitsøi, eller Hvitingsø, fyr. Naar lodsen faar sigte paa det vet han, at om nogen timer vil han ha andre landemerker i sigte og om kort tid ligge paa Stavangers lunde havn. Rvitsøi fyr er et landemerke dag saabelsom nat, ti det runde, hvite taarn, bygget paa en klippe paa en av Rvitsøierne, langt ute i havet, kan sees langt paa sjøen paa en blank solskindsdag. Taarnets høide over sjøen er omtrent 145 fot. Jeg har mangen gang sigtet efter dette fyr, naar dampen sagte, i strøm og flud følte sig frem i dette urolige og dertil klippefulde farvand. Naar lodsen fik fyret i sigte visste han hvorhen kursen skulde bære. Blot engang har fyret ikke været at stole paa, da krigen begyndte og alle norske fyr for en kort tid blev av departementet i Norge slukket som et forsvarsmiddel. Men den tid var noksaa frygtelig i Norge, da fyrene og alt andet likefrem gik istaa.

At seile langs Norges kyst, endog med fyr, lure, taakeluffer og alle andre sikkerhetsmidler, er ingen let sak, ti det er et urolig farvand, man har fjeldet paa den ene side og paa den anden fluer, grunde og skjær, og Nordhavet bryter vildt og

utæmnet paa klipperne med magt. Men norske lodjer forstaar at seile, og de har ikke uten aarsak faat sin berømmelse for at seile og komme frem i disse farvande uten sjømerker og uten veiledning. De er født sjøfolk, som er tapre, modige og ihærdige.

I den „gode, gamle tid“ var det anderledes end nu i Norge. Fyr og natlys tænkte man ikke da paa. Det første fyr blev anlagt paa øen Faros nær Alexandria omtrent 300 aar før Kristi fødsel. Av dette fyrtaarn findes der nu intet spor, og i middelalderen var folk optat av ganske andre ting end fyrtaarn.

I Norge skal Færder fyr, i Kristianiafjorden, være det første som blev anlagt, aar 1796. Lindesnæs fyr siges at være anlagt 1654, men først i 1723 tændtes fast fyr av et interessentskap, som blev stiftet i Drammen.

Skvitsøi fyr blev tændt aar 1700 og er saaledes landets andet fyr. Det kom til at bli opført, som jaget gaar paa øerne den dag idag, saaledes at et skib kom en stormnat drivende mellem disse talrige, klippeartige øer, og en danske ved navn Henrik Petersen lovede i sin dødsangst, at hvis han kom levende paa land, saa vilde han opføre et fyr i dette farlige farvand. Allerede i Mai maaned samme aar fik han privilegium at opføre et privat fyr. Og han og hans efterkommere blev senere hædret for deres mod og dygtighet. Familien blev adlet av Fredrik den 4de og antok navnet Petersen von Fyhren. Dette privilegium blev 1815 opgit til staten mot en sum av 600 riksdaler aarlig, og en sum av 8222 riksdaler kontant, norsk værdi.

I 1872 blev der bygget luffet fyr. Til den tid hadde fyret blot bestaaet av et høit mastetræ med vipperaa, hvor blusset var anbragt i en kurv. Først i 1853 blev fyret ombygget og anbragt i et høit stentaarn. Det var længe fyr av anden klasse, men er nu første klasse. Det lyser med rødt og hvidt lys, har lysstyrker paa 5000 og 1250 normallys, og lysvidder paa 18.5 og 15

norske kvadratmil, saa det kjendte sjømerke er synlig til alle sider.

Blandt bestyrerne av fyret har der været mange mænd kjendt i den norske historie. I flere aar var her en bror av digteren Henrik Ibsen, Ole Ibsen ved navn, som nu bor paa gamlehjemmet i Fredriksværn. Han blev av Johan Ewerdrup utnævnt til assistent paa Skvitsøi fyr i 1884 og blev der til 1904, da han kom paa gamlehjemmet. Han var en taalig, stille og tilbørlig mand, som talte litet eller intet om broren, verdensdigteren, som skrev Brand, Peer Gynt, og de andre kjendte digtverker.

Ole Paus Ibsen hadde været en sjømand i mange aar. Kanke har digteren tat træk utav sin brors liv og færdsel paa sjøen, i Terje Vigen og andre av sine verker. Henrik Ibsen synes ialfald at kjende menneskets tanker og oplevelser baade paa sjø og land.

Paa Skvitsøi fyr har været mange dygtige mænd som lodje, fyrdirektører, osv. Skvitsøierne var kjendt i sagatiden og er kanke endog før blit et viktig sted. Der er fundet meget der av arkæologisk interesse, hvilket vidner at øerne har været tidlig befolket og kanke i større tal end nu. Øerne var ogsaa møtested for fredsstevner som blev ofte holdt i Norge i de gamle tider, da jpyd og frigsjib var høit i anseelse og meget i bruk til alle tider.

Det var paa en av disse øer at Erling Skjalgsøn holdt forlik med Olaf den hellige aaret 1016. Det var her i nærheten, kanke ved Kloster eller ved Udsten, en fire mil i nordøst, at disse to mænd møttes igjen tolv aar senere, nemlig ved juletider 1028 og kom i kamp, i hvilken Erling næsten alene i motstand, maatte overgi sig og be om grid, som Olaf gav ham, med nogen ord som han netop ikke hadde lært av kirkenes fædre. Men Erling blev dog hugget ned av sin frænde Aslak, der hørte til kon-

gens følge. Det blev dog ikke længe før Olaf maatte bøte med livet ved Stiklestad for denne udaad.

Ikke langt fra Kvitsøi, nemlig i Sofnesfundet stod, om aaret 1033, det store fjællag hvor Trygve Olafsson, søn av Olaf Trygvesson, blev overbunden og fældet av Svein Alfiveson, søn av Knut av England og Alfiva, en herskelyk og mægtig kvinde, som styret som sønnens formynder. Svein maatte flygte til Danmark og han døde der 1035.

Et av de bedst kjendte forlik indgaat her var 1208 mellem Juge Baardsøn og Baglerkongen Zillippus. Baglernes flaaete Iaa ved Notø i Lille Boku, ikke langt herfra. Baglernes parti blev stiftet i Danmark 1195 av katolske biskopper og andre kirkefeligindte folk. De blev ogsaa hjulpet av vestlandets lændermænd og andre fiender. Kampen blev fortsat mot Sverre og dennes søn kong Haakon. Zillippus, en søstersøn av biskop Nikolaus, beholdt i dette forlik flere rettigheter, men maatte indgaa paa Juge Baardsøns overhøihet. Disse gamle partinavne blev ved dette forlik avlagt og mer enighet og fædrelandsfærlighet blev fra nu av fremmet inden landet.

Men om der end har fundet sted meget herute paa disse flippeper baade av strid og forlik, som har hat betydning i landets historie, saa er vel opførselen av fyret det av størst betydning for esterslegten. I to hundrede aar har dette fyr ledet nordmænd og andre frem om kysten. Det har lyst i krig og i fred, i storm og i stille, i de lyse, klare nætter og i de lange, regnfulde og stormende vinternætter. Det lyser endnu for alle som før. Der er ingen som føler, at vi bør lægge ned dette arbejde, som har frelst saa mangen sjømand fra havet og har bevirket redning for mangt et seilskib og mangen damper fra at gaa tilbunds i det urolige, farlige farvand. Allere for Henrik Peterfen og hans slekt, som langt tilbage i tiden saa nytten av et saadant foretagende.

Litteratur.

S. Juell Tønnessen: Rettskrivningsordbok over det norske riksmaal. Med forklaringer av særegne ord, fremmedord og egennavn. Til skole- og privatbruk. Anden økede utgave. Kristiania og København. Gyldendalske boghandel—Nordisk forlag. 1915. Sider I—VI, 1—314. Pris \$1.35.

Norsk litteraturhistorie. Til skolebruk. Av Just Bing. Kristiania og København. Gyldendalske boghandel—Nordisk forlag. 1915. Sider I—VIII, 9—235. Pris \$1.05.

Tønnessens **rettskrivningsordbok**, som først utkom i 1910, fort efter at den nye rettskrivning var blitt vedtat ved kongelig resolution av 1907, og nu foreligger i forbedret utgave, er en meget nyttig bok, da den ikke blot gir en paa det nærmeste fuldstændig liste over norske ord med den nye stavning og med de forskjellige høiningsformer, men ogsaa angir landsmaalsformen og den danske form, samt ofte ogsaa tilsvarende ord eller former i andre beslektede sprog. Alle ord som trenger forklaring for en der ellers kjender sproget er ogsaa tilstrækkelig forklaret. Det har staaet daarlig til med norske ordbøker baade hvad fuldstændighet, forklaring og uttalebetegnelse angaar; men man vil lete længe før man finder saa megen nyttig opplysning om det norske sprog i saa kortfattet og let tilgjengelig form som i Tønnessens **rettskrivningsordbok**. Den er uundværlig for den som vil skrive norsk efter den nye stavemaaten.

Bings **litteraturhistorie** er en god bok for den som ønsker opplysning om den norske litteratur og dens forhold og gjæld til andre landes litteraturer. Der fortelles først kortelig om sprog og folk, vikingetiden, kristendommens indførelse, de gamle Edda-digte og deres særlige uttryksmaate, skaldedigtningen, de

gamle love, Island og dets sagaer med deres storflagne tankegang og fremstillingsmaate, islandsk historieforskning, Snorre og de norske kongesagaer, om europæisk middelalders-litteratur i gammelnorsk oversættelse, og om Kongespeilet. Dernæst fortælles omstændelig om folkeedigtning (de forskellige slags sagn, eventyr, og folkeviser) og om reformationens og rettroenhedens tid i de nordiske lande. Solberg behandles utførlig. Dernæst kommer afsnit om den tidligere dansk-norske og svenske litteratur; saa længere afsnit om romantikken i Europas litteratur, i Danmark, og i Sverige. Resten af boken, omtrent halvdelen, omhandler den norske litteratur siden 1814—Bergelandsstiden, 1840-aarenes folkeromantik og dens forfattere, romantik og kampdigtning i Norge i 1850-aarene og 1860-aarene, naturalismen og nyromantikken, ikke blot i Norge, men ogsaa i Danmark og Sverige. Bokens værdi bestaar i at den ikke blot gir en god og noksaa fuldstændig oversigt over den norske litteratur som saadan, men ogsaa megen oplysning om dansk og svensk litteratur og den gjæld som den norske litteratur staar i til disse og andre landes litteraturer og omvendt, samt i at den ikke blot i almindelige udtryk omtaler de forskellige forfattere og deres værker, men i bestemt og sammentrængt form gjengir de vigtigere bokens indhold.

Disse bøger er trykt med klare typer paa godt papir og er godt indbundet. De kan faas for de angivne priser hos Albert Bonnier Publishing House, 561 Third Avenue, New York, eller hos hvemsomhelst anden bokhandler i landet.

Albert E. Egge.

SCANDINAVIAN IMMIGRANTS IN NEW YORK, 1630—1674.

By John O. Evjen, Ph. D. (Leipzig), Professor of Church History, Augsburg Seminary. Illustrated. Minneapolis. K. C. Holter Publishing Company. 1916. XXIV+438 pages large octavo. Price \$2.50. Postage 20 cents.

Det er en stor fornøjelse at anmeldte dette prægtige og be-

tydningsfulde verk, hvilket er resultatet af iøv aars flittig vitenskabelig granskning. Da Dr. Evjen begyndte sin undersøkelse var intet nævneværdigt blit gjort for at utforske hvormange eller hvilke av de pionerer som settlet Ny Nederland (Nieuw Nederlandt) var av skandinavisk herkomst. Om de svenske kolonister i det nuværende Delaware har man faat fuldige oplysninger, men om noriser, dansker og svensker i den hollandske koloni som fik navnet Ny Nederland, senere New York, vidste man blot at der var nogle nordboer, og efter navnene gjettede man at der maatte ha været ikke saa faa. Men ingen videre undersøkelse var iverksat før dette verks forfatter begyndte sit arbejde dermed. Feltet var nyt, og han hadde en stor opgave, nemlig ikke blot at gennemgaa alle mulige kilder men, hvad var av største vigtighet, at finde disse kilder. Og begge dele av opgaven har han løst paa en maate som endog den almindelige læser kan vurdere eftersom han opmærksom gennemlæser boken og, saa at si, følger forfatteren paa hans interessante opdagelsesfærd. Materialet var for en del i form av optrykte samlinger, men bestod ogsaa av en mængde spredte originaldokumenter. Han søkte og fandt det delvis i de store historiske samlinger og biblioteker her og der. Materialet foreligger saaledes i immigrantfibernes passagerlister; kirkerne eller menigheternes optegnelser over indvandrerne herkomst eller oprindelige hjemstavn, hvem de giftet og naar, deres børns navn og daabsdatoer, fadderens navn; retsprotokoller, lovgivnings- og kommunale protokoller, ordrer og anordninger; giftermålskontrafter og almindelige overenskomster; ansøkninger, kundgjørelser, testamenter, inventarlister, regnskaper, og andre forretningsdokumenter; husleielister, skattelister, breve; soldatelister, depecher, osv. Endel foreligger i oversættelser til engelsk og meget i hollandsk og andre sprog, som latin.

Historien indskrænker sig til tidsrummet 1630 til 1674

fordi dette indbefatter tilnærmelsesvis hollændernes regimenter og indvandring til Ny-Nederland, og skandinaverne kom over Holland sammen med utvandrerne derfra. I 1674 gik nemlig kolonien endelig over i englændernes besiddelse. Det skyldes hollændernes vane at holde fuldstændig rekord over offentlige og private handlinger, at der findes saameget materiale om indflytterne inden det omhandlede tidsrum. Om nordboer som senere kan ha indvandret til New York er der ikke stort at finde, ti englænderne holdt ikke forsigtig og fuldstændig rekord over offentlige og private handlinger, som hollænderne. Men indvandringen fra norden vides at ha omtrent ophørt samtidig med stansningen af indvandringen fra Holland.

Største parten af boken bestaar af biografier af nybyggere, i tre dele: 57 biografier af norske indvandrere, 97 danske og 34 svenske. Nogle af skildringerne er nødvendigvis korte, men om ret mange foreligger der saamentgen oplysning at skisserne kan bli fire, fem sider og endog op til elleve sider om Albert Andriesen, syv sider om Pieter Jansen Trynenburgh og ti sider om Anneke Jans. Biografierne er forresten interessante og ofte helt fængslende.

Efter biografierne, som optar 328 sider, følger et „retrospekt“, et meget interessant og lærerikt overblik over dette tidlige kapitel i nordboernes del i Amerikas bebyggelse. En ting man især lærer i denne bok er hvormegit landet skylder disse indvandrere, og hvor indflydelsesrike, talrike og fremkudte de familier og personer er og har været, som stammer fra dem.

Efter den egentlige behandling av indvandringen til New York, følger et anhang om skandinaver i Mexico og Sydamerika 1532—1640; et om skandinaver i Kanada 1619—1620; et tredje om skandinaviske immigranter i New York i det attende aarhundrede; og et fjerde længere anhang om tyske immi-

granter i New York 1630—1674, altfaa tidsrummet behandlet for skandinaverne behandlet i verkets hoveddel.

Boken er vakkert utstyret, og utgiverne har indlagt sig stor fortjeneste for det solide og prægtige verk. Der er en rikdom av vel utførte illustrationer. Blandt disse er især at nævne gjengivelser av gamle karter, tegninger og billeder av partier fra det tidsrum boken omhandler, og facsimiler fra gamle dokumenter, haandskrifter og bøker. Der er mange underskrifter av de skandinaviske indvandrere i New York, og man ser at ikke saa faa av dem har benyttet et „mark“ eller bumerke istedetfor sit navn.

* * *

Idet vi anbefaler „Scandinavian Immigrants in New York, 1630—1674“, kan vi ikke holde os fra at tænke paa hvorledes man vil søke gjennom alle mulige kilder naar den skal skrives, beretningen om de tusinder av pionerer fra Norge i det nittende aarhundrede. Gjør vi hvad vi bør for at der blir nogen kilder at finde og at de blir paalidelige? Vi er ikke i disse tider saa paapaselige som de var de gamle hollændere i at optegne alle handlinger og hændelser, og skjønt vi har en overflod av blade og har skrive- og sættemaskiner, og alt det moderne utstyr, som skulde lettliggjøre samlingen og opbevaringen av kildestoffet, saa blir det intet fyldestgjørende av dersom vi ikke systematisk tar os av arbeidet. Altfor meget er gaat tabt, idet de gamle har tat med sig ind i tausketens rike det de burde ha fortalt eller tegnet op. Dersom nu utgivelsen av Dr. Evjens verk ansporer til iver og virksomhet dem som har sans og skjøn for vor pligt og betydningen av den leilighet vi har, saa har han gjort en dobbelt tjeneste — for fortiden og fremtiden.

Erif Tidemandson Kjensrud.

B.

Fredeag 21de Januar feirede Erif T. Kjensrud sin syttiende geburtsdag. Hans børn hadde bestemt sig for at overrasse ham ved at komme tilsammen hos ham med sine familier den dag. Erif holdt paa at forvilde dette ved at love en fremmed der kom did dagen forud at følge denne rundt til slegtninger den dag.

Kjensrud familien.

Fra læserens venstre, øverst: Tidemand, Torgrim, Thorswald, Paul; nederst: Olga, Kristine, Erif, Clara.

Den fremmede fik snart vide hvad som forestod og villigt lod sig bruge som et redskab til at narre Erif. Luren blev paabegyndt som planlagt, men de var ikke komne langt før telefonen bragte efterretning om at et halstørklæde var glemmt. Dette vilde eiermanden bestemt selv afhente og derfor blev det ikke andet raad for Erif end at reise hjem igjen. Han syntes vist dette var nogle rare tullegreier, men paa sin godslige, tjenstvillige og selvopofrende maade lod han den besøgende gjøre som han vilde.

Naar de kom hjem var det endda ingen kommet, men straks efter kom det læs efter læs med folk, saa den rummelige bygning blev omtrent opfyldt. En festmiddag stod færdig og snart hadde alle travelt med at tage til sig af alle de gode retter. Ved bordet spurgte Erif den fremmede om han hadde faat igjen sit tørklæde. Naar Erif fik vide at intet var glemt skrattede han saa det sjomede i bygningen, og tilslut mumlede noget om at „dette skal du nok saa igjen.“ Det kom ham ikke for at han da høstede noget af det han før hadde faaet. Efter maaltidet blev det liv i flokken. Erif legede med børnene og gjorde spilopper med de voksne og skrasede og lo mere end nogen af de andre. Ingen syntes være yngre og livligere end han. Slig gik eftermiddagen og før de fleste viste deraf blev det budet til aftenmad. De som ikke hadde seet det veldækkede bord før, blev staaende stumme af beundring over det smagfulde udstyr. Midt paa bordet stod en stor kage med 70 brændende lys, og synet af disse lys gav de tilstedeværende en anelse om hvor mange 70 egentlig er. Ligesom en stille andagt var det igjennem hele maaltidet, men saa var de ikke før sluppet ifra bordet før det begyndte igjen med lege og munterhed som før. Til langt paa nat blev det holdt paa. Naar saa de nærmestboende gik ud for at reise hjem fik de se, der rasede en stng snestorm, saa ingen turde drage afgaarde. Alle blev der om natten. Det har aldrig manglet paa hjerterum og husrum hos Kjensrud, og endstjønt det syntes umulig at saa mange kunde tages vare paa, gik det dog forholdsvis let. Mange er de som har nydt gæstfriheden i Erifs glade og muntre hjem, og i tankerne glæder sig over at se ham endnu frisk, rask og rørig. Lad ialfald en familie saa lov til herigjennem at takke dig hjertelig, Erif.

Under festlighederne blev nogle møbler og en pengegave overrakt am som geburtsdagsgave.

Kjensrud kan følge sin slegt langt tilbage, i det 16de aar-

hundrede kanste. Ifølge optegnelser i Olaus Islandsmoens **Søre Aurdal** og **Stuedalen**, var Gro Thorsrud bedstemor til Tidemand Thorsrud som blev gift med Beret Ringerud. Han blev saa enfeemand og igjen giftede sig med Ranei Thorsrud fra grannegaarden. Disse bygde op Bladsen eller Bergsrud i Hedalen. Deres børn var Tidemand, Erik, Ole, Marie og Taran. Tidemand Bergsrud blev gift med Kjersti Hanserud og deres børn var, Tidemand, Ranei, Kari, Oaug, Erik og Gunhild. Tidemand blev gift med Anne Garthus og kjøbte Kjensrud og de er forældre til Erik Kjensrud. Deres børn er, Gunner Kjensrud, Tidemand Aspeholt, Kjersti Bruuserud, Beret Fekjer i Hedalen, Valders, og Erik og Ole Kjensrud, Portland, N. Dak.

Erik Kjensrud er født paa gaarden Kjensrud i Hedalen, Valders den 21de Januar 1846. Han reiste til Amerika aaret 1867 og bosatte sig i Black Earth, Wis. Aaret 1870 blev han gift med Karine Paulson og de bodde ved Black Earth indtil aaret 1875. Etpar aar senere flyttede de saa op til hvor det nu er Portland, Nord Dakota. De var af banebryderne derborte og har gjennomgaat mange af nybyggerlivets besværigheder. Karine døde 28de September, 1893. Deres børn er, George Kjensrud, gift med Silda Braaten, har 5 børn og bor ved Portland, N. Dak.

Kristine Olson, gift med Gust Olson, har 2 børn og bor ved Hatton, N. Dak.

Paul Kjensrud, gift med Lydia Lindstrom, har 3 børn og bor ved Hatton, N. Dak.

Clara Evans, gift med Martin Evans, har 6 børn og bor ved Parshall, N. Dak.

Torgrim Kjensrud, gift med Tillie Braaten, har 5 børn og bor ved Finley, N. Dak.

Tidemand Kjensrud, gift med Clara Amundson. Bor hjemme hos sin far.

Thornwald og Olga er ugifte og bor hjemme hos sin far.

Sønnen Tidemand — en af de ældre børn — døde i 1890 omtrent 18 aar gammel. Sønnen Edwin døde 1890 4 aar gammel.

Christian Larsen Karstad.

Under mit arbeide som jagasfriver i Søndfjordlaget har jeg samlet en del om de gamle pionerer fra Søndfjord. Hertil kommer saa historiske oplysninger om ca. 500 norske familier i Bottineau county, N. Dak., som jeg i den senere tid har indhentet. Nu, det er ikke tanken at „Samband“ skal faa alt dette med en gang. Nei, jeg tænker mig, at en stub nu og da efter tid og leilighed vil pasje baade „Samband“, læserne og mig bedst.

Til at begynde med skal jeg fortælle lidt om Christian Larsen og hans 5 staute sønner. Christian folgte sin gaard Marfen i Søndfjord og drog i 1866 med sin familie til Amerika. Som sedvanlig mødte naboerne frem da fardagen kom for at tage afsked. Og tung var afskeden. Naar dertil kom, at velmenende folk talte om svigtende fædrelandskjærlighed, utrofskab mod børnelærdommen, saa forstaar vi nok, at det var med tunge sind Christian og hustru forlod hjemmet og bygden.

Reisen over havet foregik med seilskibet „Arlar“ fra Stavanger. I det samme reisesølge var blandt andre ogsaa Ole Andreassen Stubhaug, som senere tog land der hvor byen Poulsho, Wash. nu ligger.

Efter en minderværdig tur landede „Arlar“ endelig i Quebec og reisen fortsattes til Grand Haven, Mich., og derfra pr. dampbaad til Chicago. Derfra med jernbane til McGregor, Iowa og videre med dampbaad til St. Paul og med en mindre dampbaad op over Minnesotaelven til St. Peter. Paa grund

af Iavvand kom Christian og hans familie ikke længere end til Carver, hvor han maatte vente en uge til Christian Anderson Erdahl efter budsendelse kom og hentede familien til sit hjem.

I 1867 købte Christian land i Bernadotte, ikke langt fra Swan Lake, hvor han bodde til sin død i 1907. Han var født 1828, og hustruen Oline Olsdatter Solem var født i 1831.

Sønnerne er alle anseede farmere, godt oplyste og ivrige for norsteddommens bevarelse. Lars Karlstad er født 1856 og bor i town of Bernadotte, hvor han er meget benyttet i det kommunale liv. Vertil Karlstad er født 1859 og lever i Atwater, Saff., Canada. Ole Karlstad er født 1862, lever i town of Granby, Nicollet county, Minn. Ole har i 20 aar været en af de ledende i townets bestyrelse. John Karlstad lever i Francis, Saff., Canada, og Henry Karlstad i Curehbridge, Saff., Canada.

Faderen kaldte sig for Christian Larsen, og dette navn benyttede ogsaa sønnerne, til Lars kom paa Luther College. Da fik Lars af professor Larsen „ordre“ til at bruge gaardsnavnet Karlstad. Og nu kalder alle brødre sig for Karlstad.

De fem brødre ligner hverandre meget. Jeg kunde saaledes ikke skjelne mellem Lars og Ole, da jeg i 1914 traf dem paa vort stovne i Minneapolis.

Karlstad slegten vil gjøre vort folk ære. Navnet vil med sin egne norske klang følge slegten gennem tiden og fortælle senere generationer, at slegten er egne norske, adlet ved den gamle pioner Christian Larsen, og hustru, der vil mindes som hædersfolk, som slegten i Amerikas stamfædre.

„Gud sign hver erleg svein
Som søv derunder stein.“

Olav Medal,
Stanley, N. Dak.

Karstads Familien.

Angaaende Totningerne.

(Fra „Fram“.)

Som de fleste ved hadde mange bygdelag sine møder i Fargo sidste sommer, deriblandt ogsaa Totningerne. Totningernes stævne var overordentlig hyggeligt. Ved mødet blev det vedtaget, at „Samband“ som udkommer i Minneapolis, 322 Cedar Avenue, skal være lagets officielle organ. Det er ganske ikke almindelig kjendt, at D. S. Johnson i Spring Grove, Minn., skriver Spring Grove, Wilmington og Blackhammer-pioneerers biografi i dette tidskrift. Dette er overordentlig interessant læsning for Valdriser, Totninger, Hallinger, Telemarkinger, Sogninger osv. — især da for dem der er opvokset i dette jtrøg. De mænd der arbejder med dette store samlerarbejde gjør det ikke for at tjene penge paa det, men for at gi et sandfærdigt billede af de norske pioneerers stræb med at grunde sig et hjem her i landet. Spring Groves historie begyndte i marts nummeret 1915. I februar-nummeret, som snart kommer, vil der findes en biografi af „Per Totning“, „Fram“s redaktør bør anskaffe sig dette hefte. Med venlig hilsen til „Fram“s læsere.

M. S. Dustrud, Moorhead, Minn.

Da jeg leilighedsvis kom til at se paa adresselappen paa „Samband“ ser jeg at jeg staar til rest med daleren, som skal sendes lidt fortere end almindeligt. Foruden „Samband“ kan jeg ikke være; for jeg liker alt som er egte norsk fra folkelivet og ikke mindst sild og torst. Da jeg for 29 aar siden kom direkte fra Gadsfjælen, Vesterdaalen, Nordland, Norge, saa det ikke saaledes ud her, som det nu gjør. En torvhytte hjit og her, og bare en hølgende, ensformig prærie. Nu derimod, prægtige, moderne levingshuse, tidsmæssige vaaningshuse, store og delige stoglundede, og alt bærer præg av flid i forbindelse med vel-

stand og harmoni. Tre lutheriske kirkespir sees fra min plads; saa det kirkelige arbeide heller ikke er forsvunnet. Den 20de januar bar vi til sit sidste hvilested enken Ingri D. Fjeld, født for 83 aar siden i Etmedalen, Valders. Hun var den første hvide kvinde, som bosatte sig her paa denne prærie, og townet er opkaldt efter hende. Med hendes bortgang mistede vi en tro og ærbørdig, god kvinde, et tab som ikke for øieblikket kan erstattes. Jeg sender herved „Samband“, dets læsere og personale, min varmeste tak for samarbeide, som er gjort. Saa hende det vil fortsættes, forbliver jeg deres forbundne,

S. G. Bothen, Aneta, N. Dak.

* * *

Aldeles „D. N.“ Indlagt vil de finde dollaren for „Samband“. „Samband“ er efter min formening aldeles D. N., men for længe at vente mellem hver gang vi faar det. Men det er da vist ikke udgiverens skyld? Hvis I alle, venner av bygdelagsbevægelsen, sendte dollaren til Beblen, saa vilde nok han sørge for at „Samband“ kom ud oftere.

Venligst,

R. Vikan, Bottineau, N. Dak.

* * *

Den gule lappen begynder at se noget nærgaaende ut, saa er det vel bedst at holde ham paa afstand. Jeg liker „Samband“ og haaper det vil fortsætte. Saa vedlægges herved \$1.00, som vil bringe det fremdeles.

Deres med-bedste respekt,

Ole Nelson, Postville, Iowa.

Spyt ordentlig i høfsen, gutter!

Kjære Valdriser i almindelighed og Østre-Slidringer isærdeleshed!

Som dere alle ved, saa holder vi nu paa at samle til en gave

til vor kjære fødebygd Valdris. Da dette arbejde begyndte, troede jeg, og jeg tænker mange med mig, at dette skulde være en hædersgave som vi og vore efterkommere skulde have baade hæder og ære af.

Men som det ser ud af kvitteringslisten, saa er jeg tilbøielig til at tro, at en hel del har opfattet det som en slags almisse som de synes, de er nødsaget til at være med paa, enten de liker det eller ei. Og saa gaar de hen og sætter sit navn paa denne liste med \$1, \$1.50 og \$2, og dette skal være vor hædersgave til vort kjære Valdris fra det saa berømte Amerika.

Nei, kjære Valdriser, lad os spytte i næverne og tage nye tag; jeg gav \$100 ifjor; nu sender jeg \$200, og jeg skulde være rigtig glad, om jeg engang blev saa stillet, at jeg kunde jende \$200 til. Men først skulde jeg live, at andre ogsaa vilde gjøre sit bedste. De, som nu ikke har givet saa meget som 5 dollars, maa absolut strække sig saa langt. Det kan umuligt kaldes nogen hædersgave før; desuden synes jeg, det maa være skam at sende sit navn til sin fødebygd med en dollar eller to. Det vilde jo næsten se ud, som om vedkommende trængte en almisse selv. Og saa er her en hel del rige farmere, som mindst burde lægge 25—50 eller 100 dollars; og saa gaar de hen og giver 5 a 10 dollars eller slet ingen ting.

Nei, nu gaar det for vidt. Jeg synes jeg ser enkelte begynder at flø sig bag om øret. Jeg tror, det er bedst, jeg fortæller dere en liden skrøne nu, mens dere kjølner af. Siden kan vi jo fortsætte. Jeg skal nemlig fortælle dere, hvorledes det gik til, at jeg „bita“ Noble. Han er nemlig indsamler her rundt. Saa var det ifjor paa Valdrislaget. Han kom og spurgte, hvor meget jeg tænkte at give til Valdrisgaven. Han havde givet \$100 nu, og saa vilde han give \$100 til næste høst. Dette syntes jeg var formeget for mig, for blev det uaar, saa havde jeg ikke noget at betale med. Men jeg vilde da give

\$100. Ja, han syntes nok, dette var bra, men vi maatte endelig strække os saa langt, vi kunde. Det vilde kanske virke paa de andre. Det samme tænkte jeg. Og saa kom jeg paa, at nu skulde jeg akkurat lade vor Herre raade. Og saa lovede jeg at saa ind ti acres med hvede og give udbyttet deraf. Og mener du ikke, han stelte det sli, at der blev over 20 bushels pr. acre, og efter de priser, som nu er, bliver det over \$200. Her ser dere, hvor meget en god indsamler kan gjøre. Jeg er tilbøielig til at tro, at endel af indsamlerne har begaaet en stor fejl ved ikke at have faaet sin liste ret „headed“. Ja, nok om det. Det kan endnu rettes. Se nu bare, hvad vore naboer, Hallingerne, gjorde ifjor. De samlet næsten \$20,000, og jeg som havde tænkt, at Valdriserne var lige saa bra folk. Og saa vil vi ikke naa halvveis efter den „rate“, som de har begyndt!

Jeg læste et stykke for en tid siden i „Decorah-Posten“. Jeg tror det var en Gudbrandsdøl, som var forfatter, men han var da gift med en Valdrisvinde og han roste da Valdriserne i vilden sky og sagde, at de var da saa og saa bra folk, og at det ikke vilde være nogen sag at samle mindst \$50,000 til et slikt foretagende. Nu kan jeg ikke med min bedste vilje regne ud, hvor de \$46,000 skal komme fra, men kanske doktoren kan give os en recept, saa skal jeg være ham megen tak skyldig. Jeg gaar nemlig ud ifra, at doktoren er lige saa flink at skrive recept som at skræde, og da vil det ikke tage ham lang tid at udfærdige en; og saa vil jo Valdrisernes ære være reddet. Til sommeren skal det jo være Valdrislag, hvor vi skal fatte beslutning, hvad gaven skal bruges til. Jeg er svært inde for et gamlehjem for Østre Slidre, men om det vinder tilslutning faar tiden vise. Sovedsagen er at saa gaven saa stor som muligt, saa bliver vi vel forligte om, hvad den skal bruges til. Tilslut er de alle paa det venligste hilset. (S Decorah-Posten.) B. Rogne.

Manfred, 14de februar 1916.

Storstevnet av Valdriser

i Glenwood, Minnesjota, 22de og 23de juni.

Som allerede bekjendtgjort har styret for Valdris Samband mottat indbydelse fra byen Glenwood, Minn., og fra Pope County Valdrislag, at holde det næste nationale valdrisstevne der den 22de og 23de juni førstkommende.

Man vilde gjerne finde en tid, da mange, som hittil oftest har været hindret fra at delta i stevnerne paa grund av træfsningen og andet høstarbeide, kan lettere komme ut. Juni maaned synes at være bekvem. Og stedet som er valgt synes i alle maater at byde paa særegne fordele. Man har i Glenwood havt flere store bygdelagsmøter og andre folkesamlinger, saa at man har erfaring paa at ta vare paa store tilstrømninger av fremmede. Byen er særdeles vakker og ligger i naturfjønne omgivelser, ved den ene ende av den store indsjø, Lake Minnewaska.

Glenwood er et hovedsæte for de store valdrisbygder i Pope County. Dette countys valdrislag vil bli de tilreisende valdrisers verter, og disse gode sambygdinger vil vite at ta vare paa sine gjæster. Glenwood er dernæst det naturlige centrum for de mange valdrisbygder gjennom hele Minnesjota og tilstøtende stater. Der er store tal av valdriser ganske nær paa alle kanter; og stedet har gode jernbaneforbindelser for tilreisende fra alle retninger.

Møtet vil være to dage, og blir man ikke færdig foruten, saa kan man holde paa tredje dag ogsaa. Programmet vil senere bli bekjendtgjort, men saameget kan siges, at der blir fuldtop av interessante ting at se og høre. I næste numer av „Samband“ venter vi at gi detaljerede oplysninger om programmet for hele møtet, om hvorledes man lettest naar Glenwood ifra forskjellige strøk, og vi venter at kunne gi endel op-

lysninger om byen Glenwood og omliggende landskap med billeder. Dette numer (maiheftet) vil kanskje bli trykt i større oplag end almindelig, for at brukes til at sende rundt og gjøre venner kjendt med arrangementet for valdrisstevnet.

Vi vil gjerne faa fra sambygdingen, navn og adresser paa folk de tror vi bør sende eksemplarer av det illustrerte maihefte av „Samband“. Vi vil ogsaa gjerne høre fra dem som selv vil motta ekstrashefter til forsendelse, fra dem selv, til venner og kjendte, som de gjerne vil vække interesse hos for storstevnet av valdriser i Glenwood i juni. Lad enhver valdris gjøre sit bedste for at møtet blir rigtig stort.

Erindringerne fra St. Olaf.

Vi kan godt lykønske Sambands læsere med den række artikler av hvilken vi i dette nummer leverer begynnelsen, nemlig „De første aar ved St. Olaf College“ av Mrs. Anna E. Mohn. I Mrs. Mohns lange og tro tjeneste og virke for St. Olaf, skolen for hvilken hun har været som en vaagende mor, og for hvis gode hun har ofret al en kjærlig kvindes interesse, har hun neppe gjort noget av større vigtighet end dette arbeide som hun nu har git sig ifærd med — det nemlig at nedskrive sine personlige erindringer især fra de tidlige aar hendes mand var St. Olafs bestyrer. Alle læserne kjender nok til denne skole til at følge skisserne med livlig interesse; men de mange graduenter og andre, som har været elever der, vil vist hilse skolens pionerhistorie med glæde. De bør vise sin taknemmelighet mot forfatterinden ved at følge med fra maaned til maaned indtil serien er avsluttet. Vi er hende meget tak skyldig for at hun har betrodd Samband sine erindringer til varetægt og opbevaring for fremtiden og som et kjærlig bud til hendes og Professor Mohns hundreder av ungdomsvenner.

Kvittering for bidrag til Valdrisgaven.

Før modtaget og kvitteret for	\$4,171.47
Anders T. Haugen, Lily, S. Daf. (fondet Gedalen)	5.00
Gilbert G. Engen, Finley, N. D. (oplysningsfondet, S. Murdal)	10.00
Nils D. Kvale, Lolley, N. D. (fondet, W. Skidre)	5.00
N. Odegard, Creston, Mont. (fondet, W. Skidre) andet personlige bidrag	15.00
Ole T. Skjensrud, Portland, N. D. (fondet, Gedalen)	10.00

Tilsammen \$4,216.47

A. W. Sundheim,

kasjerer.

Minneapolis, 24de Mars 1916.

Rettelser. I Januarheftet av „Samband“ under kvitteringerne ved Knud Hermansen Klemesrud staar: Mrs. Guri Aspeholdt, skulde være Mrs. Guri Aspeholdt og Mrs. Marit Husby skulde være Mrs. Marit Nusbom. A. W. S.

Fær til Hallinger.

(Om Spring Grove sagaen.)

Der er vel ingen mere interessant Hallingbygd i Amerika end den for hvilken Spring Grove, Minn., er hovedsætet. Den er en av de allerældste. Derfra har en skare dygtige folk, baade av ren og blandet Hallingætt, utbredt sig over hele landet; og der er saa Hallingfamilier i dette land, som ikke i slegtstam eller forbindelser er berørt av historien om Spring Grove og Houston county. Hensigten med denne henvendelse er at gi litt oplysning om denne historie.

I Marsheftet av „Samband“, 1915, begyndte Mr. D. S. Johnson at skrive Pionerhistorien om Spring Grove og omegn.

Han behandler naturligvis alle bygdefolk der med upartiskhet, saa at alle kommer til sin ret, men da Hallingerne har saa at sige herredømmet der, blir det overveiende en historie om Hallinger. Mr. Johnsons artikelrække i Samband har tiltrukket sig megen velfortjent opmerksomhet, baade for sin fængslende skjønt lifefremme fortællingsmaate og hans greie og nøiagtige fremstilling. Johnsons fremgangsmaate er høist paalidelig, idet han samler sit stof fra de ældste i settlementet og nedskriver deres erindringer med største omhu. Og saa naar han har samlet alt om en vis familie, saa skriver han det til en utførlig beretning. Han gaar ingen forbi, men alle faar omhyggelig granskning. Han vil ikke slutte før han har fremdrat alt som er tjenlig om alle settlere i bygden, og naar han er færdig vil der foreligge slik en settlementshistorie som der endnu ikke findes maken til. Det blir for Spring Grove et storverk uten sidesykke. Det blir Houston countys „Landnamabok“.

For at gi en ide om hvilket et indgaaende verk han her frembringer, vil vi ta for os Sjalmar N. Solands prægtige verk „De norske settlementers historie“ og gjøre en sammenligning; ti der er yderst saa som ikke kjender „Solandboken“. Naar man fraregner forord, indholdsfortegnelse og navnelister, saa har vi i denne bok 583 sider. Da siderne er henimot 10 procent større end Sambands sider er det det samme som 640 sider i Samband. Johnsons Spring Grove skisser begyndte med Mars 1915, saa der er nu trykt 13 indlæg, med tilsammen 271 sider. Der vil komme artikler i rækken helt igjennem dette aar i det mindste. Vi kan vente omtrent 150 sider endnu, eller ialt 430 sider. Ved denne sammenligning faar man et begrep om hvilket et storverk vi her har gaaende — et verk paa to tredjedele av omfanget av Solands norske settlementers historie, men om dette ene settlement alene. Det er noget for Spring Grove settlementet at føle fornøielse over og være stolt av, og som enhver

som stammer derfra bør føle taknemmelighet for. Men de burde alle ha denne Spring Grove saga. Her følger oplysning om hvorledes den er at faa.

For at faa hele Spring Grove historien bør man bestille Samband de to aar fremover fra Mars 1915. Men man kan abonnere faa at begynde med hvad hefte eller maaned man vil. Det koster \$1.00 aaret og i forhold for kortere eller længere tid.

Undertegnede glemmer ikke at Hallingerne har sit organ i Hallinglagetets kvartalskrift „Hallingen“, hvori Hallingernes saga blir optegnet og variggjort under slikt dygtig ledelse som av lagets særdeles flinke sagaskriver og redaktør. Samband leverer dog i Johnsons nybyggerhistorie fra Spring Grove et værdifuldt indlæg i denne saga, og hittil har det været av tilnærmelsesvis samme omfang som „Hallingens“ hele indhold for samme tidsrum. Men det har optat blot tredjedelen av Sambands indhold. Abonnenter har altsaa faat to gange til faameget andet avvekslende stof av interesse for enhver nordmand.

„Samband“s bestyrer henstiller til Hallinger, som kan synes de har raad til det, at ta Samband en tid for at bli kjendt med dette skrift, som har som sit vigtigste maal at hjælpe med at samle saa meget som mulig av vort folks historie i dette land, og saa at læse det ved siden av sit eget lags organ „Hallingen“. Og nu da skisferne fra Spring Grove indeholder saa meget om Hallinger, synes det som om det er spesielt god grund til at prøve det.

Enhver skjønner nok at her er intet forsøk paa at komme „Hallingen“ i veien. Dette er en indbydelse til at stifte bekjendtskap med „Samband“. Bestil fra bestyreren.

A. A. VEBLEN,

305 Walnut St. S. E., Minneapolis, Minn.

“Hallingen”

er et kvartalskrift paa mindst 64 sider hvert hefte. Det er organ for og utgives av Hallinglaget i Amerika. Det indeholder originalfortællinger og biografiske skisser av hallinger i de norske settlementer i Amerika, samt nyheter fra hjembygdene i Norge. Hallinglagetets sagaskriver er John R. Johnson, Homestead, N. D. Hallingens redaktør er S. S. Rodning, York, N. D.

Abonnementspris **EN DOLLAR** aaret. Kan bestilles av lagets finanssekretær E. E. Graswick, Sanborn, N. D., eller lagets sekretær Timan L. Quarve, Fessenden, N. D.

Norwegian-American

er det bedste middel til at bibringe den opvoksende slægt af norsk-amerikanere interesse for sine forfædres minder, kultur, historie, literatur, samt at gjøre dem kjendt med vort folks virksomhed, og almene nyheder om dem, hele verden rundt; men især i Amerika. Foruden **Norwegian-American** er intet norsk hjem fuldt utstyret med bladliteratur. Frit prøveeksemplar faas ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Northfield, Minn.

Bestemmelser om Valdrisgaven.

“1. Indsamlingen til Valdris optages paa den maate, at bidragene til hvert herred holdes særskilt, og givnerne bestemmer til hvilket herred bidraget ydes.

2. Bidragsyderne udtaler til hvilket øiemed de ønsker deres bidrag anvendt.

3. Indsamlingen fortsættes til udpaa sommeren 1916, og det samlede beløb oversendes hvert herred som et urørligt fond, undtagen de gaver, som givnerne bestemmer for noget andet. Herredsstyret forvalter samme og anvender indtægterne deraf som det finder det mest hensigtsmæssigt, dog saaledes, at tilbørligt hensyn tages til bidragsydernes ønske.”

For cirklærer og al anden oplysning man ønsker, skriv til sekretæren. Bidrag og løfter om bidrag sendes til kassereren. Følgende er komiteens medlemmer:

Fra Vang, C. J. Heen, Dennison, Minn.

Fra V. Slidre, I. O. Hovey, 3323 Emerson Ave. No., Minneapolis, Minn. SEKRETÆR.

Fra Ø. Slidre, T. O. Roble, Manfred, N. Dak.

Fra Etnedalen, Johannes Anderson, Cottenwood, Minn.
Fra N. Aurdal, A. M. Sundheim, 3205 Park Ave., Minneapolis, Minn. KASSERER.

Fra S. Aurdal, L. C. Goplerud, Portland, N. Dak.

A. A. Veblen, 305 Walnut St. SE., Minneapolis, formand.

Lutheran Publishing House

DECORAH, IOWA, (OR 322 4th ST. S., MINNEAPOLIS.)

Hans Nielsen Hauge, Livsbillede\$1.25
Amerikabreve. "Til far og bror i Norge". P. Mørck \$1.00
Egte Perler. Livsbillede af tre norske kvinder.....\$.60
Jonas Lie, Den fremsynte, 95 cents. Thomas Ross....\$.75
Billedverker, fra land og by i Norge. Større og mindre
samlinger, alle gode, til følgende priser: 40 cts,
50 cts, 60 cts, 75 cts, \$1.75, og.....\$2.00
Sendes portofrit mod forskudsbetaling.

Bøger som læses.

■
HERMOD OG SIGNE. Fortælling fra Telemarken af Jon Lie. En meget interessant fortælling. 160 sider, pent bind \$.65

SAGN FRA TELEMARKEN. Samlet af Halvor Tvedten, med forord af M. K. Gjøløv og Molkte Mce. Illustreret. 148 sider. I omslag \$.20

SKRØNER af Martin Kvennavika. 154 sider. I omslag \$.75

SØRE AURDAL OG ETNEDALEN. Nokro tilfang til ei bygdesogo um Valdernes, af Olaus Islansmoen. 178 store sider, med illustrationer \$1.10

Bøgerne sendes portofrit for ovennævnte priser.

The Free Church Book Concern, 322 CEDAR AVE.
MINNEAPOLIS, MINN.

Læs Adresselappen.

Den viser, foruten dit navn og adresse, naar tiden du har betalt for utløper (eller løp ut). For eksempel "sep16" er kvittering for kontingent betalt til og med September 1916. "dec16" viser kontingent betalt til utgangen av aaret 1916. Se efter om din adresselap er rigtig og meld straks om der er nogen feil. Staar du til rest med betalingen, saa vet du at vi vil gjerne faa det du skylder og et aar i forskud, saa snart det kan falde for dig. Send ogsaa med det samme en ny abonnent, og send nye naar og saa ofte du kan. Det er praktisk hjælp og der er ingen skrere maate at fremskynde forbedringer i bladet. Det er ogsaa en meget rosværdig maate at vise sin anerkjendelse for det gode stof, som bidragsyderne bringer uten godtgjørelse og frit, foruten at nævne redaktørens og bestyrelsens stræv.

Adresse

SAMBAND, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.